

ZROZUMIEĆ
POLITYKĘ UNII
EUROPEJSKIEJ

Europa w 12 lekcjach

Pascal Fontaine

Unia Europejska

ZROZUMIEĆ POLITYKĘ UNII EUROPEJSKIEJ

Ta publikacja jest częścią serii wydawniczej poświęconej działaniom, jakie podejmuje Unia w różnych obszarach, powodom ich podejmowania i osiąganym wynikom.

Publikacje z tej serii można pobrać ze strony:

http://europa.eu/pol/index_pl.htm

Jak działa Unia Europejska
„Europa 2020” – europejska strategia na rzecz wzrostu
Europa w 12 lekcjach ✕
Założyciele Unii Europejskiej

Agenda cyfrowa
Badania i innowacje
Bezpieczeństwo żywności
Budżet
Cła
Działania w dziedzinie klimatu
Energia
Gospodarka morską i rybołówstwo
Granice i bezpieczeństwo
Handel
Konkurencyjność
Konsumenci
Kształcenie, szkolenie, młodzież i sport
Kultura i sektor audiowizualny
Migracja i azyl
Opodatkowanie
Polityka regionalna
Pomoc humanitarna i ochrona ludności
Przedsiębiorstwa
Rolnictwo
Rozszerzenie
Rozwój i współpraca
Rynek wewnętrzny
Sprawiedliwość, obywatelstwo, prawa podstawowe
Rynek wewnętrzny
Sprawy zagraniczne i polityka bezpieczeństwa
Środowisko
Transport
Unia gospodarcza i walutowa oraz euro
Zatrudnienie i sprawy społeczne
Zdrowie publiczne
Zwalczanie nadużyć finansowych

Zrozumieć politykę Unii Europejskiej – Europa w 12 lekcjach, Pascal Fontaine

Komisja Europejska
Dyrekcja Generalna ds. Komunikacji Społecznej
Publikacje
1049 Bruksela
BELGIA

Tekst zaktualizowano w styczniu 2014 r.

Okładce: © Maciej Frolow/
Brand X Pictures/Jupiterimages

44 s. — 21 × 29,7 cm
ISBN 978-92-79-34292-9
doi:10.2775/42873

Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej

© Unia Europejska, 2014
Zezwala się na powielanie niniejszej publikacji.
Wykorzystanie lub powielanie pojedynczych zdjęć
wymaga bezpośredniej zgody posiadaczy praw autorskich.

ZROZUMIEĆ POLITYKĘ
UNII EUROPEJSKIEJ

Europa w 12 lekcjach

Pascal Fontaine

Spis treści

1. Dlaczego Unia Europejska?	3
2. Dziesięć etapów w historii UE	6
3. Rozszerzenie UE i dobre stosunki sąsiedzkie	8
4. W jaki sposób funkcjonuje Unia?	11
5. Czym zajmuje się Unia?	16
6. Jednolity rynek	21
7. Euro	24
8. Wiedza i innowacja jako podstawy rozwoju	27
9. Co to znaczy być obywatelem Unii Europejskiej?	28
10. Europa wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości	31
11. Unia Europejska na arenie światowej	34
12. Przyszłość Europy	37
Kalendarium integracji europejskiej	39

1. Dlaczego Unia Europejska?

Misja UE na XXI wiek:

- ▶ *umacniać i budować pokój ustanowiony między państwami członkowskimi;*
- ▶ *jednoczyć kraje europejskie w ramach praktycznej współpracy;*
- ▶ *stworzyć odpowiednie warunki, aby obywatele europejscy mogli żyć w poczuciu bezpieczeństwa;*
- ▶ *podejmować działania promujące solidarność gospodarczą i społeczną;*
- ▶ *zachować tożsamość i różnorodność europejską w okresie globalizacji;*
- ▶ *rozpowszechniać wspólne europejskie wartości.*

I. Pokój

Zanim idea zjednoczonej Europy stała się realnym celem politycznym, przez długi czas pozostawała mrzonką filozofów i wizjonerów. Przykładem niech będzie hasło „Stanów Zjednoczonych Europy” autorstwa Wiktora Hugo inspirowane ideałami humanistycznymi i pokojowymi. Wszelkie nadzieje okazały się jednak płonne, gdy w pierwszej połowie XX wieku krwawe wojny spustoszyły cały kontynent, rozwiewając sen o idylli.

Na zgliszczach pozostałych po II wojnie światowej miała jednak zrodzić się nowa nadzieja. Ludzie, którzy stawili czoła totalitarnej opresji w czasie wojny, byli zdecydowani położyć kres międzynarodowym animozjom i rywalizacji w Europie, tworząc tym samym podstawy trwałego pokoju. W latach 1945–1950 zadania tego podjęła się grupa odważnych ludzi, a wśród nich Robert Schuman, Konrad Adenauer, Alcide de Gasperi i Winston Churchill. Chcieli oni, by w Europie Zachodniej został wprowadzony nowy porządek oparty na idei wspólnego interesu, u którego podwalin miałyby leżać traktaty gwarantujące praworządność i równość pomiędzy wszystkimi krajami.

Robert Schuman (minister spraw zagranicznych Francji) podjął pomysł pierwotnie wysunięty przez Jeana Monneta

i 9 maja 1950 r. zaproponował utworzenie Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali (EWWiS). W krajach, które wcześniej walczyły przeciwko sobie, produkcja węgla i stali miała być umieszczona pod wspólną kontrolą Wysokiej Władzy. W ten praktyczny, ale i nie mniej symboliczny sposób podstawowe surowce służące toczeniu wojen miały stać się narzędziami zgody i pokoju.

II. Zjednoczenie Europy

Po upadku muru berlińskiego w 1989 r. Unia Europejska aktywnie wspierała zjednoczenie Niemiec. Kiedy w 1991 r. upadło imperium sowieckie, kraje Europy Środkowo-Wschodniej po dziesiętkach lat zniewolenia za „żelazną kurtyną” znowu mogły decydować o swoim losie. Wiele z nich uznało, że ich przyszłość jest związana z rodziną demokratycznych narodów europejskich. W 2004 r. do UE przystąpiło osiem krajów Europy Środkowo-Wschodniej, w 2007 r. w ich ślady podążyły dwa kolejne, a w 2013 r. do UE przystąpiła Chorwacja.

Proces rozszerzania UE nadal trwa. Osiem krajów znajduje się na różnych etapach przygotowań do ewentualnego członkostwa w przyszłości.

Upadek muru berlińskiego w 1989 r. dał początek stopniowemu eliminowaniu starych podziałów na kontynencie europejskim.

III. Bezpieczeństwo

Kwestie bezpieczeństwa pozostają w centrum uwagi Europy XXI wieku. Aby zapewnić bezpieczeństwo swoim państwom członkowskim, Unia musi podejmować skuteczne działania. Potrzebna jest konstruktywna współpraca z regionami graniczącymi z UE, czyli z Bałkanami, Afryką Północną, Kaukazem i Bliskim Wschodem. Unia musi również dbać o swoje interesy wojskowe i strategiczne poprzez współpracę ze sprzymierzeńcami, zwłaszcza w ramach układu NATO, oraz poprzez rozwijanie prawdziwie wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony.

Bezpieczeństwo wewnętrzne i zewnętrzne to dwie strony tego samego medalu. Walka przeciwko terroryzmowi oraz przestępczości zorganizowanej wymaga ścisłej współpracy między służbami policji wszystkich państw członkowskich. Aby UE mogła stać się „przestrzenią wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości”, gdzie każdy będzie miał równy dostęp do wymiaru sprawiedliwości i będzie tak samo chroniony przez prawo, konieczna jest współpraca pomiędzy rządami poszczególnych krajów. Ważną rolę do odegrania mają również takie organy, jak Europol, czyli Europejski Urząd Policji, i Eurojust, czyli Zespół ds. Współpracy Sądowej w Unii Europejskiej, który promuje współpracę pomiędzy prokuratorami, sędziami i policjantami w różnych krajach Unii.

IV. Solidarność gospodarcza i społeczna

Utworzeniu Unii Europejskiej przyświecały cele polityczne, które postanowiła osiągnąć na drodze współpracy gospodarczej.

Ludność w krajach europejskich stanowi coraz mniejszy odsetek światowej populacji. Dlatego też, aby osiągnąć odpowiedni wzrost gospodarczy i móc konkurować na skalę światową, kraje UE powinny trzymać się razem. Żaden kraj UE nie jest w stanie poradzić sobie samodzielnie w handlu światowym. Jednolity rynek europejski daje firmom europejskim możliwość rozszerzenia działalności, a przez to pozyskiwania nowych klientów i czerpania korzyści wynikających ze skali, czego nie może im zapewnić wyłącznie rynek krajowy. W celu zagwarantowania jak największej liczbie ludzi czerpania korzyści z tego ogólnoeuropejskiego rynku, liczącego ponad 500 milionów konsumentów, UE dokłada wszelkich starań, by zlikwidować przeszkody w handlu i uwolnić przedsiębiorców od zbędnej biurokracji.

Jednak ogólnoeuropejska wolna konkurencja musi mieć swoją przeciwwagę w postaci ogólnoeuropejskiej solidarności. Takie podejście niesie ze sobą wyraźne i namacalne korzyści dla obywateli Europy – kiedy padają oni ofiarą powodzi i innych klęsk żywiołowych, otrzymują wsparcie z budżetu UE. Fundusze strukturalne, zarządzane przez Komisję Europejską, wspomagają krajowe i regionalne władze w krajach UE w zmniejszaniu różnic w rozwoju poszczególnych regionów Europy. Środki z budżetu UE oraz

kredyty z Europejskiego Banku Inwestycyjnego (EBI) są wykorzystywane do poprawy infrastruktury transportowej w Europie (na przykład w celu przedłużenia sieci autostrad i szybkich kolei), co ma ułatwić dostęp do odległych regionów, a zarazem pobudzić handel transeuropejski.

W 2008 r. światowy kryzys finansowy przyniósł najbardziej gwałtowne pogorszenie koniunktury gospodarczej, jakie kiedykolwiek odnotowano w historii Unii Europejskiej. Rządy i instytucje UE musiały szybko podjąć działania w celu ratowania banków; UE udzieliła również pomocy finansowej krajom najbardziej dotkniętym przez skutki kryzysu. Wspólna waluta chroniła strefę euro przed spekulacją i dewaluacją. Następnie w 2010 r. UE wspólnie z jej państwami członkowskimi podjęła starania zmierzające do zmniejszenia długu publicznego. W najbliższych latach kraje europejskie będą musiały połączyć siły, aby stawiać czoła światowym kryzysom, i wspólnie znaleźć sposób na wyjście z recesji i wejście na ścieżkę zrównoważonego rozwoju.

V. Tożsamość i różnorodność europejska w okresie globalizacji

Postindustrialne społeczeństwa europejskie stają się coraz bardziej złożone. Chociaż poziom życia wciąż wzrasta, to jednak nadal istnieją wyraźne różnice pomiędzy ubogimi a bogatymi. Podziały te mogą nasilać się pod wpływem takich czynników, jak recesja gospodarcza, delokalizacja przemysłu, starzenie się społeczeństwa i problemy związane z finansami publicznymi. Aby uporać się z tymi problemami, kraje UE muszą zjednoczyć siły.

Współdziałanie nie może jednak oznaczać zacierania różnic między odrębnymi tożsamościami kulturowymi i językowymi poszczególnych krajów. Wręcz przeciwnie – Unia podejmuje wiele działań, które mają sprzyjać promowaniu regionalnych specjalności i bogactwa tradycji i kultur Europy.

W dłuższej perspektywie wszystkie państwa UE odnoszą korzyści. Sześćdziesiąt lat historii integracji europejskiej pokazało, że UE jako całość znaczy więcej niż zwykła suma jej składników. Jej wpływ w sprawach gospodarczych, społecznych, technologicznych, handlowych oraz politycznych jest o wiele większy niż wpływ poszczególnych państw członkowskich, gdyby musiały one działać osobno. Widać zatem, że istnieje wartość dodana wynikająca ze wspólnego działania i wypowiedania się jednym głosem jako Unia Europejska.

We współczesnym świecie wschodzące gospodarki, takie jak Chiny, Indie i Brazylia, są gotowe, aby dołączyć do Stanów Zjednoczonych i osiągnąć status światowych supermocarstw. W związku z tym z punktu widzenia państw członkowskich Unii Europejskiej ważniejsze niż kiedykolwiek wcześniej jest zjednoczenie się i osiągnięcie „masy krytycznej” niezbędnej do utrzymania ich wpływów na arenie międzynarodowej.

Zjednoczeni w różnorodności: poprzez współpracę możemy osiągnąć lepsze rezultaty.

W jaki sposób UE wywiera wpływ na arenie światowej?

- Unia Europejska jest jedną z głównych potęg handlowych świata, a co za tym idzie odgrywa kluczową rolę w negocjacjach międzynarodowych, na przykład między 159 krajami członkowskimi Światowej Organizacji Handlu (WTO), lub na konferencjach Narodów Zjednoczonych w sprawie zmiany klimatu.
- Unia Europejska zajmuje jasne stanowisko w sprawach istotnych dla zwykłych obywateli, takich jak: ochrona środowiska, odnawialne zasoby energii, „zasada ostrożności” w dziedzinie bezpieczeństwa żywności, etyczne aspekty biotechnologii, potrzeba ochrony zagrożonych gatunków itp.
- Unia Europejska jest motorem podejmowanych na całym świecie starań zmierzających do rozwiązania problemu globalnego ocieplenia. W grudniu 2008 r. jednostronnie zobowiązała się, że do 2020 r. zmniejszy poziom emisji gazów cieplarnianych o 20%.

W odniesieniu do współczesnej Europy stara mądrość – „w jedności siła” – nic nie traci zatem na swoim znaczeniu.

VI. Wartości

Unia Europejska pragnie wspierać wartości humanitarne i postęp. UE dołoży wszelkich starań, aby ludzkość korzystała z ogromnych zmian zachodzących na całym świecie, a nie padała ich ofiarą. Potrzeby ludzkie nie mogą być zaspokojone wyłącznie na poziomie działań rynkowych lub działań jednostronnych podejmowanych przez poszczególne kraje.

Unia Europejska uosabia wizję ludzkości i model społeczeństwa popierane przez znakomitą większość jej obywateli. Europejczycy mają szczególny stosunek do dziedzictwa ważnych dla nich wartości: praw człowieka,

solidarności społecznej, swobody przedsiębiorczości, sprawiedliwego podziału efektów wzrostu gospodarczego, prawa do chronionego środowiska, szacunku dla różnorodności kulturowej, językowej i religijnej oraz harmonijnego połączenia tradycji i postępu.

W grudniu 2000 r. proklamowano w Nicei Kartę praw podstawowych Unii Europejskiej. Karta ma obecnie prawnie wiążący charakter za sprawą traktatu lizbońskiego, który wszedł w życie w dniu 1 grudnia 2009 r. Wymienia się w niej wszystkie prawa uznawane obecnie przez państwa członkowskie UE i ich obywateli. Wspólne prawa i wartości dają Europejczykom poczucie więzi i wspólnoty. Dobrym przykładem wspólnych wartości może być fakt zniesienia kary śmierci we wszystkich krajach UE.

2. Dziesięć etapów w historii UE

- ▶ 1951: Sześć krajów założycielskich ustanawia Europejską Wspólnotę Węgla i Stali (EWWiS)
- ▶ 1957: Te same sześć krajów podpisuje traktaty rzymskie, ustanawiając w ten sposób Europejską Wspólnotę Gospodarczą (EWG) i Europejską Wspólnotę Energii Atomowej (Euratom)
- ▶ 1973: Wspólnoty zostają powiększone do dziewięciu państw członkowskich i wprowadzają kolejne zasady wspólnej polityki
- ▶ 1979: Odbywają się pierwsze bezpośrednie wybory do Parlamentu Europejskiego
- ▶ 1981: Pierwsze rozszerzenie UE o kraj śródziemnomorski
- ▶ 1992: Urzeczywistnia się idea jednolitego rynku europejskiego
- ▶ 1993: Traktatem z Maastricht ustanawia się Unię Europejską (UE)
- ▶ 2002: Do obiegu wchodzi euro
- ▶ 2007: UE liczy już 27 państw członkowskich
- ▶ 2009: Za sprawą wejścia w życie traktatu lizbońskiego zmienia się sposób funkcjonowania UE

1.

Dnia 9 maja 1950 r. w ramach Planu Schumana przedstawiono propozycję utworzenia Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali. EWWiS stała się rzeczywistością dzięki Traktatowi Paryskiemu, który podpisano 18 kwietnia 1951 r. Na mocy tego traktatu sześć krajów założycielskich (Belgia, Francja, Luksemburg, Niderlandy, Republika Federalna Niemiec oraz Włochy) utworzyło wspólny rynek węgla i stali. Celem przyświecającą tej inicjatywie było zapewnienie pokoju między krajami Europy i stworzenie możliwości współpracy instytucjonalnej, na zasadach równości, między zwycięzonymi i zwyciężkimi krajami po II wojnie światowej.

2.

Na mocy traktatów rzymskich z dnia 25 marca 1957 r. sześć krajów założycielskich postanowiło utworzyć Europejską Wspólnotę Energii Atomowej (Euratom) i Europejską Wspólnotę Gospodarczą (EWG). Tej ostatniej przyświecała idea stworzenia szerszego wspólnego rynku dla wszystkich towarów i usług. Dnia 1 lipca 1968 r. zniesiono opłaty celne pomiędzy sześcioma państwami EWG. Również w latach

sześćdziesiątych XX wieku wprowadzono zasady wspólnej polityki, zwłaszcza w zakresie rolnictwa i handlu.

3.

Sukces tego przedsięwzięcia zachęcił Danię, Irlandię oraz Zjednoczone Królestwo do przyłączenia się. Pierwsze rozszerzenie, z sześciu do dziewięciu członków, miało miejsce w 1973 r. W tym samym czasie wprowadzono nowe zasady polityki społecznej i polityki ochrony środowiska. W 1975 r. utworzono natomiast Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR).

4.

W czerwcu 1979 r. miało miejsce zdarzenie stanowiące wyraźny krok naprzód – pierwsze wybory do Parlamentu Europejskiego w drodze powszechnych wyborów bezpośrednich. Wybory do Parlamentu odbywają się co pięć lat.

Dnia 9 maja 1950 r. francuski minister spraw zagranicznych Robert Schuman po raz pierwszy przedstawił publicznie propozycję pomysłów, które stały się załącznikiem Unii Europejskiej. Od tej pory 9 maja obchodzony jest jako dzień narodzin UE.

5.

W 1981 r. do Wspólnot przystąpiła Grecja, a w 1986 r. – Hiszpania i Portugalia. Ekspansja Wspólnot w Europie Południowej spowodowała, że tym bardziej konieczne stało się wdrożenie regionalnych programów pomocy.

6.

Recesja gospodarcza panująca na całym świecie we wczesnych latach osiemdziesiątych XX wieku przyczyniła się do powstania fali „europesymizmu”. Jednak w roku 1985, kiedy Komisja Europejska pod przewodnictwem Jacques’a Delorsa opublikowała tzw. „Białą księgę”, znowu pojawiła się nadzieja. W Białej księdze przedstawiono harmonogram całkowitego wdrożenia rynku wewnętrznego do dnia 1 stycznia 1993 r. Ten ambitny cel został zawarty w Jednolitym akcie europejskim, podpisanym w lutym 1986 r., a obowiązującym od dnia 1 lipca 1987 r.

7.

Polityczny kształt Europy uległ radykalnej zmianie po upadku muru berlińskiego w 1989 r. Wydarzenie to pociągnęło za sobą inne – zjednoczenie Niemiec w październiku 1990 r. i demokratyzację państw Europy Środkowej i Wschodniej, które wyzwoliły się spod kontroli ZSRR. Sam Związek Radziecki przestał istnieć w grudniu 1991 r.

W tym samym czasie państwa członkowskie EWG zaczęły negocjować zapisy nowego traktatu, który został przyjęty przez Radę Europejską (posiedzenie szefów państw lub rządów) w grudniu 1991 r. w Maastricht. Do istniejącego systemu wspólnotowego dodano system współpracy międzyrządowej (w odniesieniu do takich obszarów, jak polityka zagraniczna i bezpieczeństwo wewnętrzne), w wyniku czego dzięki traktatowi z Maastricht powstała Unia Europejska (UE). Traktat o Unii Europejskiej wszedł w życie dnia 1 listopada 1993 r.

8.

W 1995 r. do Unii Europejskiej przystąpiły trzy kolejne kraje – Austria, Finlandia i Szwecja – zwiększając liczbę państw członkowskich do 15. W tym czasie Europa stała już w obliczu wyzwań, jakie niosła ze sobą globalizacja. Nowe technologie i rosnąca rola internetu zmodernizowały światową gospodarkę, jednak stały się również źródłem napięć natury społecznej i kulturowej.

Równocześnie UE prowadziła prace nad realizacją najbardziej spektakularnego ze swych dotychczasowych osiągnięć – stworzenia wspólnej waluty w celu ułatwienia życia przedsiębiorcom, konsumentom i podróżnym. Dnia 1 stycznia 2002 r. w 12 państwach UE euro zastąpiło stare waluty, a państwa te stworzyły razem tzw. strefę euro. Podobnie jak dolar amerykański, euro jest obecnie jedną z głównych walut światowych.

9.

W połowie lat dziewięćdziesiątych XX wieku rozpoczęto przygotowania do największego w historii rozszerzenia UE. Swoją kandydaturę zgłosiło sześć krajów byłego bloku sowieckiego (Bułgaria, Polska, Republika Czeska, Rumunia, Słowacja i Węgry), trzy kraje bałtyckie, które kiedyś były częścią Związku Radzieckiego (Estonia, Litwa i Łotwa), jedna z republik byłej Jugosławii (Słowenia) oraz dwa kraje śródziemnomorskie (Cypr i Malta).

Unia z zadowoleniem przyjęła te kandydatury jako szansę stabilizacji na kontynencie europejskim i rozszerzenia korzyści płynących ze zjednoczenia Europy na młode europejskie demokracje. Negocjacje rozpoczęto w grudniu 1997 r., a dnia 1 maja 2004 r. do Unii Europejskiej dołączyło 10 krajów kandydujących. W 2007 r. ich śladami podążyły Bułgaria i Rumunia. Chorwacja przystąpiła do UE w 2013 r., zwiększając liczbę członków do 28.

10.

Aby rozszerzona UE mogła stawić czoła stojącym przed nią złożonym wyzwaniom XXI wieku, należało opracować mniej skomplikowaną i skuteczniejszą metodę podejmowania przez UE wspólnych decyzji. Nowe zasady zaproponowano w podpisanym w październiku 2004 r. projekcie konstytucji UE, która miała zastąpić wszystkie istniejące do tej pory traktaty. W 2005 r. dokument ten został jednak odrzucony w wyniku dwóch referendum krajowych. W związku z tym konstytucję zastąpiono traktatem lizbońskim, który podpisano dnia 13 grudnia 2007 r. i który wszedł w życie z dniem 1 grudnia 2009 r. Zmienia on wcześniejsze traktaty, ale ich nie zastępuje, a ponadto wprowadza większość zmian, które występowały w konstytucji. W ramach traktatu wprowadzono na przykład funkcję stałego przewodniczącego Rady Europejskiej i utworzono stanowisko Wysokiego Przedstawiciela Unii do Spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa.

W tym samym czasie wybuchł ogólnoswiatowy kryzys finansowy i gospodarczy. Doprowadziło to do ustanowienia nowych mechanizmów UE, aby zapewnić stabilność banków, obniżyć dług publiczny i skoordynować politykę gospodarczą państw członkowskich, w szczególności tych, w których używa się euro.

3. Rozszerzenie UE i dobre stosunki sąsiedzkie

- ▶ *Drzwi do Unii Europejskiej są otwarte dla każdego państwa europejskiego, które spełni kryteria demokratyczne, polityczne i gospodarcze wymagane w celu uzyskania członkostwa.*
- ▶ *W efekcie kolejnych rozszerzeń liczba członków UE zwiększyła się z sześciu do 28 państw. Od 2013 r. osiem kolejnych państw znajduje się albo w trakcie negocjacji członkostwa, albo na różnych etapach przygotowań do przystąpienia. Każdy traktat o przyjęciu nowego członka musi zostać jednomyślnie zatwierdzony przez wszystkie państwa członkowskie. Ponadto przed każdym kolejnym rozszerzeniem Unia musi ocenić własne możliwości pod kątem przyjęcia nowych członków oraz zdolność instytucji unijnych do dalszego sprawnego funkcjonowania.*
- ▶ *Rozszerzenie Unii Europejskiej przyczyniło się do wzmocnienia i ustabilizowania demokracji i bezpieczeństwa w Europie, a także zwiększyło jej potencjał w zakresie handlu i rozwoju gospodarczego.*

I. Ku zjednoczeniu kontynentu

A) UNIA 28 PAŃSTW

Spotkanie Rady Europejskiej, które odbyło się w Kopenhadze w grudniu 2002 r., otworzyło kolejny etap w historii zjednoczenia europejskiego i stanowi jeden z bardziej doniosłych momentów. Podejmując decyzję o przyjęciu 12 kolejnych krajów, Unia Europejska nie tylko zwiększyła swoją powierzchnię i ludność, ale również przypieczętowała koniec obowiązującego od 1945 r. podziału naszego kontynentu na dwa obozy. Kraje europejskie, które od dziesięcioleci żyły w świecie pozbawionym demokratycznej wolności, zyskały wreszcie możliwość dołączenia do rodziny demokratycznych narodów europejskich. W 2004 r. członkami UE stały się zatem Estonia, Litwa, Łotwa, Polska, Republika Czeska, Słowacja, Słowenia i Węgry, wraz ze śródziemnomorskimi wyspami – Cyprzem i Maltą. W 2007 r. ich śladami podążyły Bułgaria i Rumunia. Chorwacja przystąpiła do tego procesu, występując z wnioskiem o członkostwo w 2003 r., a następnie przystąpiła do UE w 2013 r. Wszystkie wymienione kraje mogą w pełni uczestniczyć w wielkim projekcie stworzonym przez ojców założycieli UE.

B) PROWADZONE NEGOCJACJE

Turcja, która jest członkiem NATO i podpisała długoterminowy układ o stowarzyszeniu z UE, złożyła wniosek o członkostwo w Unii Europejskiej w 1987 r. W kontekście położenia geograficznego Turcji i jej historii politycznej Unia długo wahała się, zanim zaakceptowała tę kandydaturę. W październiku 2005 r. ostatecznie otwarto jednak negocjacje akcesyjne. Niektóre kraje UE wyraziły wątpliwości związane z kwestią, czy Turcja zostanie lub powinna zostać członkiem Unii Europejskiej. Proponują one alternatywne rozwiązanie – „uprzywilejowane partnerstwo”.

Kraje Bałkanów Zachodnich, z których większość była kiedyś częścią Jugosławii, również zwracają się do Unii Europejskiej w celu przyspieszenia restrukturyzacji ich gospodarek, poprawy wzajemnych stosunków (które ucierpiały w wyniku długotrwałych konfliktów etnicznych i wojen religijnych) oraz skonsolidowania ich instytucji demokratycznych. Unia Europejska przyznała status „kraju kandydującego” Albanii, byłej jugosłowiańskiej republice Macedonii, Czarnogórze i Serbii. Bośnia i Hercegowina jest potencjalnym kandydatem. W 2008 r. Kosowo proklamowało swoją niepodległość i również może stać się krajem kandydującym, po zakończeniu trwających negocjacji w sprawie jego przyszłości.

Islandia, która w 2008 r. dotkliwie odczuła skutki kryzysu finansowego, złożyła wniosek o członkostwo w UE w 2009 r. Negocjacje akcesyjne zostały wstrzymane w 2013 r. na wniosek samej Islandii.

II. Warunki członkostwa

A) WYMOGI PRAWNE

Integracja europejska zawsze była procesem polityczno-gospodarczym dostępnym dla wszystkich państw europejskich wyrażających gotowość do przyjęcia traktatów oraz całego dorobku prawnego UE. Zgodnie z traktatem lizbońskim (art. 49) każde państwo europejskie, które przestrzega zasad wolności, demokracji, poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności oraz praworządności, może ubiegać się o członkostwo w Unii Europejskiej.

Perła Adriatyku – Dubrownik w Chorwacji, najmłodszym państwie członkowskim UE.

B) KRYTERIA KOPENHASKIE

W 1993 r. po otrzymaniu wniosków od byłych krajów komunistycznych z prośbą o przyjęcie ich do Unii Rada Europejska przedstawiła trzy kryteria, które należy spełnić, aby zostać członkiem UE. Zanim kraje kandydujące zostaną przyjęte do grona członków UE, muszą posiadać:

- stabilne instytucje gwarantujące demokrację, poszanowanie zasad państwa prawa i praw człowieka oraz poszanowanie i ochronę praw mniejszości;
- trwałą gospodarkę rynkową, jak również zdolność do sprostania presji konkurencji oraz siłom rynkowym wewnątrz Unii;
- zdolność do sprostania wymogom członkostwa, w tym gotowość do realizacji celów Unii. Muszą również posiadać administrację publiczną, która będzie w stanie stosować prawo UE i zarządzać nim w praktyce.

C) PROCES UZYSKANIA STATUSU PAŃSTWA CZŁONKOWSKIEGO UE

Rozmowy o członkostwie (tzw. negocjacje w sprawie przystąpienia) są prowadzone pomiędzy krajem kandydującym a Komisją Europejską działającą w imieniu Unii. Po zakończeniu negocjacji odbywa się spotkanie Rady gromadzące wszystkie dotychczasowe państwa członkowskie. Podczas tego spotkania państwa członkowskie muszą podjąć jednomyślną decyzję o przyjęciu danego kraju. Parlament Europejski również musi wyrazić zgodę, co oznacza, że za przyjęciem musi głosować bezwzględna większość jego członków. Następnie traktat akcesyjny musi być ratyfikowany przez państwa członkowskie i kraj kandydujący. Każde z tych państw przeprowadza ratyfikację zgodnie z obowiązującą w nim procedurą konstytucyjną.

W trakcie negocjacji państwa kandydujące zazwyczaj otrzymują „przedakcesyjną” pomoc finansową z UE, która ma im pomóc zmniejszyć dystans gospodarczy. Zazwyczaj kraje te zawierają również z UE tzw. układy o stabilizacji i stowarzyszeniu, na mocy których UE bezpośrednio monitoruje reformy gospodarcze i administracyjne, jakie kraje kandydujące muszą przeprowadzić w celu spełnienia warunków członkostwa w UE.

III. Jak duża może być UE?

A) GRANICE GEOGRAFICZNE

Debaty publiczne na temat przyszłości UE pokazują, że wielu Europejczyków żywi obawy co do ostatecznego kształtu granic Unii Europejskiej, a nawet co do tożsamości Europy. Na te pytania nie ma prostych odpowiedzi, zwłaszcza że każdy kraj inaczej pojmuje swoje interesy geopolityczne czy ekonomiczne. Kraje bałtyckie i Polska opowiadają się za przystąpieniem Ukrainy do UE, ale co w takim razie z innymi krajami sąsiadującymi z Ukrainą? Trudności pojawiają się w związku z sytuacją polityczną na Białorusi i strategiczną pozycją Mołdawii. Jeżeli Turcja przystąpi do UE, wówczas pojawia się pytanie, co z Armenią, Gruzją i innymi krajami Kaukazu.

Liechtenstein, Norwegia i Szwajcaria nie są członkami Unii Europejskiej, mimo iż spełniają wymogi. Stało się tak, ponieważ opinia publiczna w tych krajach na razie opowiedziała się przeciwko przystąpieniu.

Zdanie opinii publicznej w różnych krajach UE w kwestii ostatecznego kształtu granic Unii Europejskiej jest w większym lub mniejszym stopniu podzielone. Gdyby zastosowano wyłącznie kryteria geograficzne, z pominięciem kwestii wartości demokratycznych, Unia Europejska – podobnie jak Rada Europy (niebędąca organem UE) – mogłaby w ostatecznym kształcie liczyć 47 państw członkowskich, łącznie z Rosją. Członkostwo Rosji jednak w oczywisty sposób zaburzyłoby równowagę w Unii Europejskiej zarówno pod względem politycznym, jak i geograficznym, co byłoby nie do przyjęcia.

Rozsądnym podejściem jest uznanie, że o członkostwo w UE może ubiegać się każdy kraj europejski, który wyraża gotowość do przyjęcia całości dorobku prawnego UE oraz euro. Od 1950 r. integracja europejska stanowi ciągły proces i każda próba ostatecznego ustalenia granic UE byłaby sprzeczna z tym procesem.

B) POLITYKA SĄSIEDZTWA

W wyniku rozszerzenia Unii Europejskiej w 2004 r. i 2007 r. jej granice przesunęły się dalej na wschód i południe, co zrodziło pytania dotyczące kwestii utrzymywania odpowiednich stosunków z jej nowymi sąsiadami. Stabilność i bezpieczeństwo stanowią problem w regionach poza granicami UE, a Unia pragnęła uniknąć sytuacji, w której powstałyby nowe linie podziału między nią a jej sąsiadami w tym regionie. Przykładowo podjęcia działań wymagały pojawiające się zagrożenia dla bezpieczeństwa, takie jak: nielegalna imigracja, zakłócenia w dostawie energii, degradacja środowiska, transgraniczna przestępczość zorganizowana i terroryzm. W związku z tym UE opracowała nową europejską politykę sąsiedztwa (EPS)

regulującą stosunki z jej sąsiadami na wschodzie (Armenią, Azerbejdżanem, Białorusią, Gruzją, Mołdawią i Ukrainą), i na południu (Algierią, Egiptem, Izraelem, Jordanią, Libanem, Libią, Marokiem, palestyńskimi terytoriami okupowanymi, Syrią i Tunezją).

Niemal wszystkie wymienione kraje zawarły z UE dwustronne umowy o partnerstwie i współpracy lub układy o stowarzyszeniu, na mocy których zobowiązały się do przestrzegania wspólnych wartości (takich jak demokracja, prawa człowieka i praworządność) oraz do poczynienia postępów w dziedzinie gospodarki rynkowej, zrównoważonego rozwoju i ograniczenia ubóstwa. Ze swojej strony UE oferuje pomoc finansową, techniczną i makroekonomiczną, łatwiejszy dostęp do wiz oraz szereg środków wspomagających rozwój tych krajów.

Od 1995 r. kraje południowego brzegu Morza Śródziemnego łączą z Unią Europejską więzy polityczne, gospodarcze i dyplomatyczne znane pod nazwą „partnerstwo eurośródziemnomorskie”; partnerstwo to skupia 28 państw członkowskich Unii Europejskiej i 16 krajów partnerskich z regionu południowego brzegu Morza Śródziemnego i Bliskiego Wschodu.

Pomoc finansowa UE dla obu grup krajów udzielana jest w ramach Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa (ENPI).

UE udziela wsparcia finansowego na budowanie gospodarki w sąsiednich państwach.

4. W jaki sposób funkcjonuje Unia?

- ▶ Szefowie państw lub rządów UE spotykają się jako Rada Europejska w celu określenia ogólnego kierunku polityki UE i podjęcia istotnych decyzji w kluczowych kwestiach.
- ▶ Na częstych posiedzeniach Rady, której członkami są z kolei ministrowie z państw członkowskich UE, podejmowane są decyzje polityczne i uchwalane akty prawne UE.
- ▶ Parlament Europejski, który reprezentuje obywateli, dzieli władzę legislacyjną i budżetową z Radą.
- ▶ Komisja Europejska, która reprezentuje wspólne interesy Unii Europejskiej, jest głównym organem wykonawczym. Zgłasza ona wnioski dotyczące prawodawstwa i to ona dokłada starań, aby zasady polityki UE były należycie wdrażane.

I. Instytucje decyzyjne

Unia Europejska jest czymś więcej niż tylko konfederacją krajów, nie jest to jednak państwo federalne. W istocie jej struktura nie mieści się w żadnej tradycyjnej kategorii prawa. Z historycznego punktu widzenia UE jest tworem unikatowym, a jej system podejmowania decyzji w ciągu ostatnich 60 lat podlegał ciągłemu rozwojowi.

Traktaty (czyli „prawo pierwotne”) stanowią podstawę, na której oparto dużą liczbę aktów „prawodawstwa wtórnego”, które mają bezpośredni wpływ na życie codzienne obywateli Unii Europejskiej. Prawodawstwo wtórne składa się przede wszystkim z rozporządzeń, dyrektyw i zaleceń przyjętych przez instytucje UE.

Akty te wraz z zasadami polityki UE są wynikiem decyzji podjętych przez Radę (reprezentującą rządy państw członkowskich), Parlament Europejski (reprezentujący obywateli) oraz Komisję Europejską (politycznie niezależny organ, który dba o wspólne interesy Europy). Poniżej przedstawiono również funkcje pozostałych instytucji i organów.

A) RADA EUROPEJSKA

Rada Europejska jest najwyższą instytucją polityczną UE. W jej skład wchodzi szefowie państw lub rządów wszystkich państw członkowskich UE – prezydenci lub premierzy – oraz przewodniczący Komisji Europejskiej (zob. poniżej). Z reguły posiedzenia Rady Europejskiej odbywają się cztery razy w roku w Brukseli. Na jej czele stoi stały przewodniczący, którego zadaniem jest koordynacja i zapewnienie ciągłości prac Rady Europejskiej. Stały przewodniczący jest wybierany (większością kwalifikowaną głosów członków Rady Europejskiej) na okres dwóch i pół roku i może zostać ponownie wybrany na urząd przewodniczącego tylko raz.

Rada Europejska wyznacza cele UE i kierunek dla ich osiągnięcia. Stanowi siłę napędzającą główne inicjatywy polityczne i podejmuje decyzje w drażliwych kwestiach, w których Rada Ministrów nie była w stanie osiągnąć porozumienia. Rada Europejska stawia również czoła bieżącym problemom międzynarodowym poprzez wspólną politykę zagraniczną i bezpieczeństwa stanowiącą mechanizm koordynacji polityki zagranicznej poszczególnych państw członkowskich UE.

Bardziej demokratyczna Europa: dzięki traktatowi lizbońskiemu obywatele europejscy mogą odąd przedstawiać propozycje nowych aktów prawnych.

B) RADA

Rada Unii Europejskiej (znana również pod nazwą „Rada Ministrów”) składa się z ministrów z rządów państw członkowskich UE. Każde państwo członkowskie przewodniczy Radzie przez okres sześciu miesięcy. W każdym zebraniu Rady uczestniczy jeden minister z każdego państwa członkowskiego. To, który minister będzie reprezentował dany kraj podczas zebrania Rady, zależy od tematu wpisanego do porządku obrad, np. sprawy zagraniczne, rolnictwo, przemysł, transport, ochrona środowiska itd.

Głównym zadaniem Rady jest przyjmowanie aktów prawnych UE. Z reguły odpowiedzialność ta spoczywa również na Parlamencie Europejskim. Rada i Parlament współdzielą również odpowiedzialność za przyjęcie budżetu UE. Ponadto do kompetencji Rady należy podpisywanie umów międzynarodowych, które zostały wcześniej wynegocjowane przez Komisję.

Zgodnie z postanowieniami traktatu lizbońskiego w zależności od istotności sprawy Rada podejmuje decyzje w trojaki sposób: zwykłą większością głosów, większością kwalifikowaną lub jednomyślnie.

Rada musi stanowić jednomyślnie w sprawach istotnych, takich jak: opodatkowanie, zmiany w traktatach, wprowadzenie nowej wspólnej polityki lub wyrażenie zgody na przystąpienie nowego kraju do Unii.

W większości pozostałych przypadków stosuje się kwalifikowaną większość głosów. Oznacza to, że decyzja może zostać podjęta, o ile osiągnięto określone minimum głosów „za”. Liczba głosów, jakimi dysponuje każdy kraj UE, odzwierciedla mniej więcej liczbę ludności tego kraju.

Do dnia 1 listopada 2014 r. decyzję przyjmuje się, jeżeli:

- oddano co najmniej 260 z 352 głosów (tj. 73,9%) za przyjęciem;
- decyzja ma poparcie większości państw członkowskich;
- ludność państw członkowskich opowiadających się „za” stanowi co najmniej 62% ludności UE.

Zgodnie z postanowieniami traktatu lizbońskiego od dnia 1 listopada 2014 r. system zostanie uproszczony. Decyzja zostanie przyjęta, jeżeli będzie głosowało za nią 55% państw członkowskich i jeżeli ludność tych krajów będzie stanowić co najmniej 65% ludności UE.

C) PARLAMENT EUROPEJSKI (PE)

Parlament Europejski – jedyny organ wybieralny – reprezentuje obywateli UE. Do kompetencji Parlamentu Europejskiego należy sprawowanie nadzoru nad działaniami UE i przyjmowanie wspólnie z Radą prawodawstwa UE. Od 1979 r. posłów do Parlamentu Europejskiego wybiera się co pięć lat w powszechnych wyborach bezpośrednich.

W 2011 r. Niemiec Martin Schultz (Postępowy Sojusz Socjalistów i Demokratów) został wybrany przewodniczącym Parlamentu.

Parlament Europejski - to tu głos obywateli może zostać usłyszany.

LICZBA MIEJSC W PARLAMENCIE EUROPEJSKIM PRZYPADAJĄCA POSZCZEGÓLNYM KRAJOM	
Austria	18
Belgia	21
Bułgaria	17
Chorwacja	11
Cypr	6
Republika Czeska	21
Dania	13
Estonia	6
Finlandia	13
Francja	74
Niemcy	96
Grecja	21
Węgry	21
Irlandia	11
Włochy	73
Łotwa	8
Litwa	11
Luksemburg	6
Malta	6
Niderlandy	26
Polska	51
Portugalia	21
Rumunia	32
Słowacja	13
Słowenia	8
Hiszpania	54
Szwecja	20
Zjednoczone Królestwo	73
Razem	751

Najważniejsze debaty Parlamentu odbywają się podczas comiesięcznych zgromadzeń (znanych pod nazwą „posiedzeń plenarnych”), w których zasadniczo uczestniczą wszyscy posłowie do Parlamentu Europejskiego. Z reguły posiedzenia plenarne odbywają się w Strasburgu, natomiast wszelkie posiedzenia dodatkowe odbywają się w Brukseli. Również w Brukseli wykonuje się zazwyczaj prace przygotowawcze: „Konferencja Przewodniczących” – tj. przewodniczący ugrupowań politycznych wraz z przewodniczącym Parlamentu Europejskiego – ustala porządek obrad posiedzeń plenarnych, a 20 komisji parlamentarnych przygotowuje projekty zmian w prawodawstwie, które będą przedmiotem obrad. Bieżącymi sprawami administracyjnymi Parlamentu zajmuje się jego Sekretariat Generalny z siedzibą w Luksemburgu i Brukseli. Każde ugrupowanie polityczne ma również własny sekretariat.

Parlament uczestniczy w pracach legislacyjnych UE na dwa sposoby.

1. W drodze tzw. procedury współdecyzji, będącej zwykłą procedurą ustawodawczą, Parlament w równym stopniu co Rada odpowiada za proces legislacyjny we wszystkich obszarach polityki, w których decyzje w Radzie podejmuje się „kwalifikowaną większością” głosów. Od czasu wejścia w życie traktatu lizbońskiego obszary te stanowią około 95% prawodawstwa UE. Rada i Parlament mogą dojść do porozumienia już podczas pierwszego czytania. Jeżeli nie osiągną porozumienia po dwóch czytaniach, wniosek kieruje się do komitetu pojednawczego.
2. W drodze tzw. procedury zgody Parlament musi ratyfikować umowy międzynarodowe UE (wynegocjowane przez Komisję), wliczając w to każdy nowy traktat rozszerzający Unię Europejską.

Parlament Europejski dzieli również z Radą równą odpowiedzialność za przyjęcie budżetu UE (zapropionowanego przez Komisję Europejską). Parlament może odrzucić proponowany budżet i niejednokrotnie skorzystał z tego prawa. W takim przypadku cała procedura budżetowa rozpoczyna się od nowa. Korzystając z przysługujących mu uprawnień budżetowych, Parlament wywiera znaczny wpływ na proces tworzenia zasad polityki UE.

Parlament jest również organem sprawującym demokratyczną kontrolę nad Unią, a w szczególności nad Komisją Europejską. Co pięć lat, gdy przychodzi pora wyboru nowego składu Komisji, nowo wybrany Parlament Europejski może zatwierdzić lub odrzucić – zwykłą większością głosów – osobę nominowaną przez Radę Europejską na stanowisko przewodniczącego Komisji. Oczywiście jest, że to głosowanie odzwierciedla wyniki ostatnich wyborów do PE. Parlament przeprowadza również rozmowy z każdą osobą nominowaną na członka Komisji, a następnie głosuje nad zatwierdzeniem nowego składu Komisji jako całości.

Parlament jest zawsze upoważniony do odwołania całej Komisji przez przyjęcie wniosku o wotum nieufności. Wotum wymaga większości dwóch trzecich głosów. Parlament sprawuje również bieżący nadzór nad procesem zarządzania polityką UE. W ramach tego nadzoru Parlament może zadawać Komisji i Radzie pytania w formie ustnej lub pisemnej.

D) KOMISJA EUROPEJSKA

Komisja jest kluczową instytucją UE. Jest ona jedyną instytucją upoważnioną do przygotowywania wniosków dotyczących nowych aktów prawnych UE, które kieruje do Rady i Parlamentu w celu rozpatrzenia i przyjęcia.

Członkowie Komisji są wyznaczeni na pięcioletnią kadencję w wyniku ustaleń między państwami członkowskimi. Kandydaci wyznaczeni przez państwa członkowskie muszą zostać zatwierdzeni przez Parlament (jak opisano powyżej). Komisja odpowiada przed Parlamentem. Jeżeli Parlament przyjmie wniosek o wotum nieufności, wówczas cała Komisja musi złożyć rezygnację.

W skład Komisji wchodzi jeden członek Komisji („komisarz europejski”) z każdego kraju UE, w tym przewodniczący Komisji i Wysoki Przedstawiciel Unii do Spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa, który jest jednym z wiceprzewodniczących Komisji.

Komisja ma sporą niezależność w sprawowaniu swej funkcji. Do zadań Komisji należy reprezentowanie interesów całej UE, co oznacza, że nie może przyjmować poleceń od rządów poszczególnych państw. Jako „strażnik traktatów” Komisja musi również dopilnowywać, aby rozporządzenia i dyrektywy przyjęte przez Radę i Parlament zostały należycie wdrożone w państwach członkowskich. Jeżeli tak się nie stanie, wówczas Komisja może pozwać państwo naruszające prawo unijne do Trybunału Sprawiedliwości, aby zapewnić przestrzeganie unijnych przepisów.

Trybunał Sprawiedliwości czuwa nad tym, aby prawo europejskie było w pełni przestrzegane. Trybunał potwierdził na przykład, że dyskryminacja niepełnosprawnych pracowników jest zabroniona.

Jako unijny organ wykonawczy Komisja wykonuje decyzje podejmowane przez Radę, na przykład w odniesieniu do wspólnej polityki rolnej. Komisja jest w dużym stopniu odpowiedzialna za realizację wspólnej polityki europejskiej w takich dziedzinach, jak: badania i technologia, pomoc międzynarodowa i rozwój regionalny. Zarządza również budżetem związanym z tymi obszarami polityki.

Prace komisarzy europejskich wspomaga służba cywilna, której siedziby mieszczą się głównie w Brukseli i Luksemburgu. Na służbę cywilną składają się 44 departamenty i służby. Istnieje również wiele agencji założonych w celu wykonywania określonych zadań dla Komisji; agencje w większości przypadków znajdują się w innych europejskich miastach.

E) TRYBUNAŁ SPRAWIEDLIWOŚCI

Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej z siedzibą w Luksemburgu składa się z jednego sędziego z każdego państwa członkowskiego oraz ośmiu rzeczników generalnych. Członkowie Trybunału są wyznaczeni w wyniku ustaleń pomiędzy rządami państw członkowskich, na sześcioletnią kadencję, którą można przedłużyć. Niezawisłość członków Trybunału jest gwarantowana. Trybunał Sprawiedliwości dba o to, by prawo UE było przestrzegane, a traktaty były właściwie interpretowane i stosowane.

F) EUROPEJSKI BANK CENTRALNY

Europejski Bank Centralny (EBC) z siedzibą we Frankfurcie odpowiada za zarządzanie walutą euro i polityką pieniężną UE (zob. rozdział 7 „Euro”). Do jego głównych zadań należy utrzymanie stabilności cen i prowadzenie nadzoru nad bankami w strefie euro.

G) TRYBUNAŁ OBRACHUNKOWY

Europejski Trybunał Obrachunkowy z siedzibą w Luksemburgu działa od 1975 r. Każde państwo członkowskie posiada jednego reprezentanta. Członkowie Trybunału Obrachunkowego są powoływani na okres sześciu lat w wyniku ustaleń pomiędzy państwami członkowskimi, po konsultacji z Parlamentem Europejskim. Trybunał Obrachunkowy kontroluje, czy otrzymano wszystkie dochody, czy poniesione wydatki były prawidłowe i zgodne z prawem oraz czy budżet UE jest zarządzany we właściwy sposób.

II. Pozostałe organy

A) EUROPEJSKI KOMITET EKONOMICZNO-SPOŁECZNY

W przypadku szeregu określonych obszarów polityki przy podejmowaniu decyzji Rada i Komisja konsultują się z Europejskim Komitetem Ekonomiczno-Społecznym (EKES). Jego członkowie reprezentują rozmaite grupy interesu, które razem tworzą „zorganizowane społeczeństwo obywatelskie”. Członkowie Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego są powoływani przez Radę na pięcioletnią kadencję.

B) KOMITET REGIONÓW

Komitety Regionów składa się z przedstawicieli samorządów regionalnych i lokalnych. Są oni wyznaczani przez państwa członkowskie i powoływani przez Radę na pięcioletnią kadencję. Rada i Komisja muszą konsultować się z Komitetem Regionów w sprawach o istotnym znaczeniu dla poszczególnych regionów. Komitet może również wydawać opinie z własnej inicjatywy.

C) EUROPEJSKI BANK INWESTYCYJNY

Europejski Bank Inwestycyjny z siedzibą w Luksemburgu udziela kredytów oraz gwarancji, aby wspomóc mniej rozwinięte regiony UE i zwiększyć konkurencyjność przedsiębiorstw.

5. Czym zajmuje się Unia?

- ▶ Unia Europejska funkcjonuje w różnych obszarach polityki, w których jej działania przynoszą korzyści państwom członkowskim. Działania te obejmują:
 - politykę innowacyjności, która umożliwia stosowanie najnowocześniejszych technologii w takich obszarach, jak: ochrona środowiska, badania i rozwój oraz energetyka,
 - zasady polityki solidarnościowej (znanej również pod nazwą polityka spójności) w kwestiach regionalnych, rolnych i społecznych.
- ▶ Unia finansuje te obszary polityki z rocznego budżetu, który umożliwia jej uzupełnienie i zapewnienie wartości dodanej do działań podejmowanych przez rządy państw członkowskich. Budżet UE jest niewielki w porównaniu do łącznych zasobów państw członkowskich: stanowi nie więcej niż 1,06% ich łącznego dochodu narodowego brutto.

I . Polityka innowacyjności

Działania podejmowane przez Unię Europejską mają wpływ na życie codzienne jej obywateli, ponieważ dotyczą faktycznych wyzwań, jakim musi stawić czoła społeczeństwo, takich jak: ochrona środowiska, zdrowie, innowacje technologiczne, energia itp.

A) OCHRONA ŚRODOWISKA ORAZ ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ

Unia Europejska dąży do zapobiegania zmianie klimatu dzięki znacznemu ograniczeniu ilości emitowanych przez jej państwa członkowskie gazów cieplarnianych. W grudniu 2008 r. Rada Europejska uzgodniła, że do 2020 r. Unia Europejska ograniczy ilość emisji na swoim obszarze o co najmniej 20% (w porównaniu z poziomami z 1990 r.), zwiększy udział energii odnawialnej w rynku do 20% i ograniczy całkowite zużycie energii o 20%.

Państwa UE przyjęły wiążące przepisy zmierzające do osiągnięcia tych celów. Znaczna część tego zadania polega na inwestowaniu w nowe technologie, co stanowi jednocześnie źródło wzrostu gospodarczego i miejsc pracy.

Ogólnounijny system handlu uprawnieniami do emisji ma na celu zapewnienie, aby w efektywny sposób osiągnięto wymagane ograniczenie emisji szkodliwych gazów.

Unia Europejska zajmuje się szeregiem innych problemów środowiskowych, do których należą: hałas, odpady, ochrona naturalnych siedlisk, spaliny, chemikalia, wypadki przemysłowe i czystość wody w kąpieliskach. UE planuje również przyjęcie wspólnego podejścia w sprawie zapobiegania klęskom żywiołowym lub katastrofom spowodowanym przez człowieka, takim jak wycieki ropy naftowej lub pożary lasów.

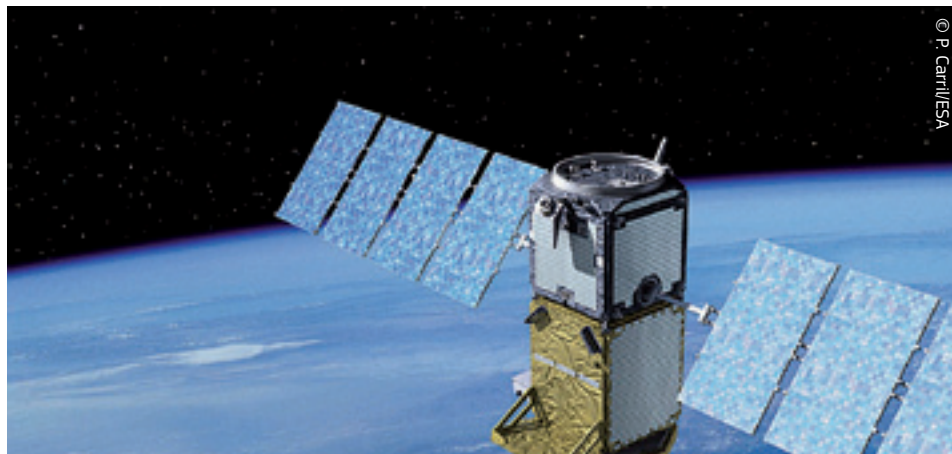
Unia Europejska nieustannie udoskonala swoje prawodawstwo dla zapewnienia lepszej ochrony zdrowia publicznego. Przykładem tego jest prawodawstwo UE dotyczące chemikaliów, które zostało zmienione, zastępując poprzednie chaotyczne zasady jednolitym systemem znanym jako REACH – czyli rejestracja, ocena, udzielanie zezwoleń i stosowane ograniczenia w zakresie chemikaliów. System ten wykorzystuje centralną bazę danych zarządzaną przez Europejską Agencję Chemikaliów z siedzibą w Helsinkach. Celem tych działań jest

© Mathias Kulka/Corbis

UE przewodzi działaniom mającym na celu zapobieganie zmianie klimatu i propagowanie zrównoważonego rozwoju.

UE wspiera innowacje i badania takie jak jej własny globalny system nawigacji satelitarnej – Galileo.

© P. Carilli/ESA

zapobieżenie zanieczyszczeniu powietrza, wody, gleby i budynków, zachowanie różnorodności biologicznej oraz poprawa zdrowia i bezpieczeństwa obywateli UE przy jednoczesnym zachowaniu konkurencyjności przemysłu europejskiego.

B) INNOWACJE TECHNOLOGICZNE

Twórcy Unii Europejskiej słusznie uznali, że przyszły dobrobyt Europy będzie zależał od jej zdolności do pozostania w gronie światowych liderów w dziedzinie technologii. Dostrzegli korzyści, jakie niesie ze sobą wspólne realizowanie prac badawczych na szczeblu europejskim. Dlatego też w 1958 r., oprócz EWG, powołali do życia Euratom, czyli Europejską Wspólnotę Energii Atomowej. Euratom stworzono, aby państwa członkowskie mogły wspólnie wykorzystywać energię nuklearną do celów pokojowych przy udziale Wspólnego Centrum Badawczego (JRC). Centrum składa się z siedmiu instytutów badawczych rozmieszczonych w pięciu miejscach: Ispra (Włochy), Karlsruhe (Niemcy), Petten (Niderlandy), Geel (Belgia) i Sewilla (Hiszpania).

Aby dotrzymać kroku rosnącej globalnej konkurencji, konieczna okazała się jednak dywersyfikacja badań europejskich, a także zlikwidowanie barier między krajowymi programami badawczymi, zebranie jak największej liczby naukowców z różnych dziedzin oraz udzielenie im pomocy w zakresie znalezienia zastosowań przemysłowych dla ich odkryć.

Wspólne działania badawcze na poziomie UE mają być uzupełnieniem programów badawczych prowadzonych na szczeblu krajowym. Unia koncentruje się na projektach, które łączą laboratoria z różnych krajów UE, oraz na podstawowych obszarach badań, takich jak kontrolowana synteza jądrowa – czyli potencjalnie niewyczerpalne źródło energii na XXI wiek. Wspiera również działania w zakresie badań i rozwoju technologicznego w kluczowych gałęziach przemysłu, takich jak przemysł elektroniczny lub komputerowy, które są narażone na silną konkurencję spoza UE.

Unia Europejska chce przeznaczyć 3% swojego PKB na cele badawcze. Głównym narzędziem finansowania badań naukowych w ramach UE jest seria programów ramowych. Siódmy program ramowy w zakresie badań naukowych

i rozwoju technologicznego obejmuje lata 2007–2013. Większość liczącego ponad 50 mld euro budżetu przeznaczona jest na badania prowadzone w takich obszarach, jak: ochrona zdrowia, żywność i rolnictwo, technologie informacyjne i komunikacyjne, nanonauka, energetyka, ochrona środowiska, transport, obronność i badania kosmiczne, nauki społeczno-ekonomiczne. Pozostałe programy promują międzynarodową współpracę w zakresie projektów badawczych dotyczących nowoczesnych technologii oraz zapewniają wsparcie dla badaczy i ich rozwoju zawodowego.

C) ENERGIA

Z paliw kopalnych – ropy naftowej, gazu ziemnego i węgla – pochodzi około 75% energii zużywanej w Unii Europejskiej. Spora i ciągle rosnąca część tych paliw jest sprowadzana spoza UE. Obecnie ponad połowa ze wszystkich źródeł energii pochodzi z importu. Unia będzie zatem bardziej narażona na przerwy w dostawach czy podwyżki cen w wyniku międzynarodowych kryzysów. Kolejnym powodem, dla którego warto zmniejszyć zużycie paliw kopalnych, jest dążenie do odwrócenia procesu globalnego ocieplenia.

W przyszłości konieczne będzie podjęcie różnych działań, na przykład: oszczędzanie energii poprzez wykorzystywanie jej w bardziej rozsądny sposób, rozwój alternatywnych źródeł energii (zwłaszcza odnawialnych źródeł energii w Europie) i zwiększenie współpracy międzynarodowej. W Europie badania i rozwój w sektorze energii koncentrują się przede wszystkim na energii słonecznej, wiatrowej i jądrowej oraz energii z biomasy. Istnieją również projekty pilotażowe prowadzone pod kątem rozwoju technologii wychwytywania i składowania dwutlenku węgla oraz optymalności nabywania pojazdów napędzanych ogniwami wodorowymi. Unia Europejska zainwestowała również w projekt „Czyste niebo” w celu opracowania konstrukcji samolotów wytwarzających mniejsze ilości zanieczyszczeń. Budżet projektu wynosi 1,6 mld euro.

II. Polityka solidarnościowa

W celu zapewnienia prawidłowego funkcjonowania jednolitego rynku (zob. rozdział 6) należy wyeliminować występujący na nim brak równowagi. W tym celu przyjęto w UE tzw. politykę solidarnościową opracowaną z myślą o udzielaniu pomocy słabiej rozwiniętym regionom i sektorom gospodarki borykającym się z problemami. Unia Europejska musi również uczestniczyć we wspieraniu restrukturyzacji gałęzi przemysłu, które najbardziej ucierpiały w wyniku szybko rosnącej międzynarodowej konkurencji.

A) POMOC REGIONALNA I POLITYKA SPÓJNOŚCI

Budżet UE na lata 2014–2020 przewiduje zainwestowanie w ramach unijnej polityki spójności kwoty 325 mld euro w państwach członkowskich, ich regionach i miastach, by propagować ogólnounijne cele w zakresie wzrostu gospodarczego i tworzenia nowych miejsc pracy, a także przeciwdziałania zmianie klimatu, zależności energetycznej i wykluczeniu społecznemu.

Opisane powyżej cele są finansowane z konkretnych funduszy UE, które uzupełniają lub pobudzają inwestycje realizowane przez sektor prywatny oraz przez rządy krajowe i regionalne:

- **Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR)** służy do finansowania projektów rozwoju regionalnego i pobudzenia rozwoju słabiej rozwiniętych regionów. Obejmuje to przebudowę podupadających obszarów przemysłowych.
- **Europejski Fundusz Społeczny (EFS)** jest wykorzystywany do finansowania szkoleń zawodowych i udzielania pomocy w znalezieniu pracy.
- **Fundusz Spójności**, który służy do finansowania projektów z zakresu infrastruktury transportowej oraz ochrony środowiska w krajach UE, których PKB na mieszkańca jest niższy niż 90% średniej unijnej.

B) WSPÓLNA POLITYKA ROLNA (WPR) I WSPÓLNA POLITYKA RYBOŁÓWSTWA (WPRYB)

Do celów wspólnej polityki rolnej, które określono w traktacie rzymskim z 1957 r., należało zapewnienie odpowiedniego poziomu życia rolnikom, ustabilizowanie rynków, zapewnienie konsumentom produktów rolnych za rozsądną cenę oraz zmodernizowanie infrastruktury rolnej. Cele te zostały w dużym stopniu osiągnięte. Co więcej, konsumenci korzystają obecnie z bezpieczeństwa dostaw, a ceny produktów rolnych pozostają na stałym poziomie, chronione przed wahaniami cenowymi na rynku światowym. Polityka ta jest finansowana z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) i z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW).

Jednak WPR padła ofiarą własnego sukcesu. Produkcja rosła szybciej niż konsumpcja, co stało się bardzo dużym obciążeniem dla budżetu UE. Należało więc podjąć kroki w celu zreformowania polityki rolnej. Efekty reformy są już widoczne, ponieważ produkcja została zmniejszona.

Nową rolą społeczności wiejskiej jest zapewnienie działalności gospodarczej na każdym obszarze wiejskim i zachowanie różnorodności krajobrazu wiejskiego w Europie. Ta różnorodność i uznanie dla „wiejskiego trybu życia” – dla ludzi żyjących w harmonii z naturą – są istotnym elementem tożsamości europejskiej. Ponadto rolnictwo europejskie odgrywa ważną rolę w przeciwdziałaniu zmianie klimatu, ochronie flory i fauny oraz zapewnianiu żywności dla ludności świata.

Komisja Europejska jest przedstawicielem UE w międzynarodowych negocjacjach prowadzonych przez Światową Organizację Handlu (WTO). Unia Europejska pragnie, aby Światowa Organizacja Handlu poświęciła więcej uwagi takim kwestiom, jak: bezpieczeństwo żywności, zasada ostrożności („lepiej dmuchać na zimne”) oraz dobrostan zwierząt.

Rolnictwo musi zapewniać bezpieczną żywność dobrej jakości.

Komisja Europejska pragnie, aby priorytetem WPR było zrównoważenie rozwoju europejskiego rolnictwa, zapewnienie rolnikom stosownej ochrony przed niestabilnością rynków, zachowanie różnorodności biologicznej oraz ochrona lokalnych i regionalnych specjalności.

Unia Europejska zreformowała również swoją politykę rybołówstwa. W tym przypadku głównym celem reformy jest zachowanie zasobów rybnych (np. zagrożonego tuńczyka błękitnopłetwego) i ograniczenie nadwyżek flot rybackich przy jednoczesnym zapewnieniu pomocy finansowej dla osób, które chcą wycofać się z przemysłu rybnego.

C) WYMIAR SPOŁECZNY

Celem polityki społecznej UE jest niwelowanie najbardziej widocznych różnic w społeczeństwie europejskim. Europejski Fundusz Społeczny (EFS) został ustanowiony w 1961 r., aby pomóc w tworzeniu nowych miejsc pracy oraz wspierać mobilność zawodową i geograficzną pracowników.

Pomoc finansowa nie jest jednak jedynym rodzajem działań podejmowanych przez UE w celu poprawy warunków społecznych w Europie. Pieniądze nie rozwiążą wszystkich problemów spowodowanych recesją gospodarczą lub regionalnymi opóźnieniami w rozwoju. Dynamiczne efekty wzrostu muszą przede wszystkim pobudzać postęp społeczny. Jest to nierozzerwalnie związane z prawodawstwem, które gwarantuje solidny zestaw podstawowych praw. Część tych praw, jak na przykład prawo mężczyzn i kobiet do równego wynagrodzenia za taką samą pracę, jest zawarta w traktatach. Pozostałe zostały określone w dyrektywach o ochronie pracowników (zdrowie i bezpieczeństwo w miejscu pracy) i podstawowych normach bezpieczeństwa.

Karta podstawowych praw socjalnych pracowników, włączona do Traktatu w 1997 r., określa prawa, które powinny przysługiwać wszystkim pracownikom w UE – takie jak: prawo swobodnego przepływu; prawo do godziwej zapłaty; lepsze warunki pracy; ochrona socjalna; prawo do zrzeszania się i prowadzenia negocjacji w sprawie układów zbiorowych; prawo do kształcenia zawodowego; równe traktowanie mężczyzn i kobiet; informowanie pracowników, odbywanie z nimi konsultacji i zapewnienie ich uczestnictwa w istotnych sprawach; ochrona zdrowia i zapewnienie bezpieczeństwa w miejscu pracy; ochrona dzieci, osób w podeszłym wieku i osób niepełnosprawnych.

III. Cena zjednoczonej Europy, czyli budżet Unii Europejskiej

Aby sfinansować swą politykę, Unia Europejska ma do dyspozycji roczny budżet, który w 2014 r. wyniósł ponad 142 mld euro. Kwota ta odpowiada 1,06% łącznego dochodu narodowego brutto wszystkich państw członkowskich.

Budżet ten jest finansowany z tzw. „zasobów własnych” UE. Zasoby te pochodzą przede wszystkim z następujących źródeł:

- ceł na produkty importowane do UE, łącznie z opłatami za produkty rolne;
- ułamek podatku od wartości dodanej (VAT) nakładanego na towary i usługi na terenie UE;
- składek uiszczanych przez państwa członkowskie, odzwierciedlających poziom zamożności poszczególnych krajów.

Podział środków pod kątem ich przeznaczenia można przedstawić na przykładzie budżetu na rok 2014:

- inteligentny wzrost gospodarczy sprzyjający włączeniu społecznemu: 64 mld euro, w tym: fundusze strukturalne, Fundusz Spójności, programy badawcze oraz transeuropejska sieć transportowa i transeuropejska sieć energetyczna;
- zasoby naturalne: 60 mld euro, głównie na rolnictwo, rozwój obszarów wiejskich i ochronę środowiska;
- bezpieczeństwo i obywatelstwo (zob. rozdział 10): 2 mld euro;
- UE jako partner w skali globalnej (pomoc, handel itp.): 8 mld euro;
- koszty administracyjne: 8 mld euro.

Budżet na każdy kolejny rok jest częścią siedmioletniego cyklu budżetowego, czyli „wieloletnich ram finansowych”. Są one opracowywane przez Komisję Europejską i wymagają jednomyślnej aprobaty wszystkich państw członkowskich. Muszą być również negocjowane i uzgodnione z Parlamentem Europejskim. Wieloletnie ramy finansowe na lata 2014–2020 zostały uzgodnione w 2013 r. Ogólny limit wydatków został zmniejszony o około 3% w ujęciu realnym w porównaniu z poprzednim okresem 2007–2013.

Mimo to celem planu wydatków jest zwiększenie wzrostu gospodarczego i liczby miejsc pracy w Europie, promowanie bardziej ekologicznego rolnictwa oraz sprawienie, aby Europa bardziej świadomie podchodziła do środowiska naturalnego i osiągnęła bardziej znaczącą pozycję na arenie międzynarodowej. Zwiększono kwotę funduszy przeznaczoną na badania naukowe i innowację, kształcenie i szkolenie oraz stosunki zewnętrzne. Szczególne środki zostaną wykorzystane do zwalczania przestępczości i terroryzmu oraz na politykę w dziedzinie migracji i azylu. Wydatki związane z klimatem mają stanowić co najmniej 20% wydatków UE w okresie 2014–2020.

KTO SIĘ CZYM ZAJMUJE? W JAKI SPOSÓB DZIELONE SĄ OBOWIĄZKI MIĘDZY UE A JEJ PAŃSTWA CZŁONKOWSKIE

TYLKO UNIA EUROPEJSKA ODPOWIADA ZA:

- ▶ unię celną
- ▶ przepisy regulujące zasady konkurencji na jednolitym rynku
- ▶ politykę pieniężną w krajach, w których obowiązującą walutą jest euro
- ▶ ochronę żywych zasobów morza w ramach wspólnej polityki rybołówstwa
- ▶ wspólną politykę handlową
- ▶ zawieranie umów międzynarodowych w przypadkach przewidzianych w prawodawstwie UE

UNIA EUROPEJSKA I JEJ PAŃSTWA CZŁONKOWSKIE WSPÓLNIE ODPOWIADAJĄ ZA:

- ▶ jednolity rynek
- ▶ aspekty polityki społecznej określone w traktacie lizbońskim
- ▶ spójność gospodarczą i społeczną
- ▶ rolnictwo i rybołówstwo, z wyłączeniem ochrony żywych zasobów morza
- ▶ środowisko
- ▶ ochronę konsumentów
- ▶ transport
- ▶ sieci transeuropejskie
- ▶ energię
- ▶ tworzenie obszaru wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości
- ▶ aspekty zagrożeń wspólnego bezpieczeństwa w zakresie zdrowia publicznego, określone w traktacie lizbońskim
- ▶ kwestie związane z badaniami, rozwojem technologicznym i przestrzenią kosmiczną
- ▶ współpracę na rzecz rozwoju i pomoc humanitarną

OBSZARY, ZA KTÓRE SĄ ODPOWIEDZIALNE PAŃSTWA CZŁONKOWSKIE, A UE MOŻE WSPIERAĆ LUB KOORDYNOWAĆ ICH DZIAŁANIA:

- ▶ ochrona i poprawa zdrowia ludzkiego
- ▶ przemysł
- ▶ kultura
- ▶ turystyka
- ▶ edukacja, kształcenie zawodowe, młodzież i sport
- ▶ ochrona ludności
- ▶ współpraca administracyjna

6. Jednolity rynek

- ▶ *Jednolity rynek jest jednym z największych osiągnięć Unii Europejskiej. Stopniowo eliminowano ograniczenia w zakresie handlu i wolnej konkurencji pomiędzy państwami członkowskimi, przyczyniając się w ten sposób do poprawy poziomu życia.*
- ▶ *Jednolity rynek nie jest jednak jeszcze jednolitą gospodarką: niektóre sektory (w szczególności usługi świadczone w interesie ogólnym) nadal podlegają przepisom krajowym. Swoboda w zakresie świadczenia usług niesie ze sobą korzyści, ponieważ w ten sposób pobudza się działalność gospodarczą.*
- ▶ *Na skutek kryzysu finansowego, który wybuchł w 2008 r., UE zaostrzyła swoje przepisy w dziedzinie finansów.*
- ▶ *Na przestrzeni lat UE wprowadziła szereg zasad polityki (w sprawie transportu, konkurencji itp.), aby zapewnić jak największej liczbie przedsiębiorstw i konsumentów możliwość czerpania korzyści z utworzenia jednolitego rynku.*

I. Dążenie do realizacji celu na 1993 r.

A) OGRANICZENIA WSPÓLNEGO RYNKU

Jednym z założeń traktatu z 1957 r., na mocy którego utworzono Europejską Wspólnotę Gospodarczą (EWG), było zniesienie granic celnych między państwami członkowskimi oraz stosowanie wspólnych taryf celnych dla towarów spoza EWG. Cel ten osiągnięto dnia 1 lipca 1968 r.

Jednakże opłaty celne to tylko jeden aspekt protekcjonizmu. W latach siedemdziesiątych XX wieku istniały inne bariery handlowe uniemożliwiające pełne stworzenie wspólnego rynku. Na przeszkodzie swobodnemu przepływowi osób, towarów i kapitału stały normy techniczne, normy bezpieczeństwa i higieny pracy, kontrole walutowe, jak również przepisy obowiązujące w poszczególnych krajach w zakresie wykonywania pewnych zawodów.

B) CEL NA 1993 R.

W czerwcu 1985 r. Komisja pod przewodnictwem Jacques'a Delorsa, jej przewodniczącego, opublikowała białą księgę, w której zawarto plany zniesienia w ciągu siedmiu lat wszelkich barier fizycznych, technicznych i podatkowych ograniczających swobodny przepływ w ramach EWG. Miało to pobudzić rozwój handlu i działalności przemysłowej w ramach „jednolitego rynku” – dużego jednolitego obszaru gospodarczego dorównującego Stanom Zjednoczonym.

W wyniku negocjacji między państwami członkowskimi powstał nowy traktat – Jednolity akt europejski, który wszedł w życie w lipcu 1987 r. Akt ten zakładał:

- rozszerzenie uprawnień EWG w niektórych obszarach (takich jak polityka społeczna, badania naukowe i ochrona środowiska);
- ustanowienie jednolitego rynku do końca 1992 r.;
- wykorzystanie w większym stopniu podejmowania decyzji większością głosów w Radzie Ministrów w celu łatwiejszego podejmowania decyzji w sprawie jednolitego rynku.

II. Postępy w tworzeniu jednolitego rynku

A) BARIERY FIZYCZNE

W Unii Europejskiej zniesiono wszystkie kontrole graniczne towarów oraz kontrole celne osób, jednak w ramach walki z przestępczością i przemytem narkotyków od czasu do czasu policja przeprowadza wyrwykowe kontrole.

Na mocy układu z Schengen, podpisanego w czerwcu 1985 r. przez pięć z 10 państw członkowskich, krajowe siły policyjne tych krajów zobowiązały się do współpracy ze sobą, a także ustanowiono wspólną politykę wizową i azylową. Umożliwiło to całkowite zniesienie kontroli osób na granicach między krajami strefy Schengen (zob. rozdział 10: „Europa wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości”). Obecnie do strefy Schengen należy 26 krajów europejskich, w tym cztery, które nie są członkami Unii Europejskiej (Islandia, Liechtenstein, Norwegia i Szwajcaria).

B) BARIERY TECHNICZNE

Państwa członkowskie UE uzgodniły, że będą wzajemnie uznawać swoje przepisy dotyczące sprzedaży większości towarów. Od czasu słynnego orzeczenia w sprawie „Cassis de Dijon” wydanego w 1979 r. przez Trybunał Sprawiedliwości każdy produkt wyprodukowany i sprzedawany w sposób zgodny z prawem w jednym państwie członkowskim musi być dopuszczony do obrotu we wszystkich pozostałych krajach UE.

W przypadku świadczenia usług kraje UE wzajemnie uznają lub koordynują swoje przepisy krajowe umożliwiające wykonywanie zawodów, na przykład w zakresie prawa, medycyny, turystyki, bankowości lub ubezpieczeń. Niemniej jednak daleko jeszcze do osiągnięcia pełnej swobody przemieszczania się osób. Mimo wprowadzenia w 2005 r. dyrektywy w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych w dalszym ciągu istnieją przeszkody, które utrudniają ludziom przeprowadzanie się do innego kraju UE lub wykonywanie tam określonych zawodów. Osoby wykwalifikowane (niezależnie czy są prawnikami czy lekarzami, robotnikami budowlanymi czy hydraulikami)

Dzięki otwarciu rynku telekomunikacyjnego na konkurencję UE przyczyniła się do radykalnego zmniejszenia kosztów.

© Rolf Bruderer/Corbis

mają jednak coraz większą swobodę wykonywania swojego zawodu na całym terenie Unii Europejskiej.

Komisja Europejska podejmuje działania, aby zwiększyć mobilność pracowników, a zwłaszcza aby dyplomy oraz świadectwa potwierdzające kwalifikacje zawodowe uzyskane w jednym kraju UE były uznawane we wszystkich pozostałych krajach.

C) BARIERY PODATKOWE

Bariery podatkowe stopniowo zmniejszono poprzez częściowe wyrównywanie krajowych stawek VAT, które muszą być uzgodnione przez państwa członkowskie UE. Ponadto w lipcu 2005 r. weszło w życie porozumienie między państwami członkowskimi UE i niektórymi państwami trzecimi (w tym Szwajcarią) w sprawie opodatkowania przychodów z inwestycji.

D) ZAMÓWIENIA PUBLICZNE

Niezależnie od tego, kto jest podmiotem zamawiającym, udział w zamówieniach publicznych na terenie każdego kraju UE jest obecnie otwarty dla wszystkich oferentów z całej UE. Dzieje się tak dzięki wprowadzeniu dyrektyw UE regulujących zasady świadczenia usług, realizacji dostaw i prowadzenia prac w wielu sektorach, w tym w zakresie dostawy wody, energii i usług telekomunikacyjnych.

Z jednolitego rynku korzyści czerpią wszyscy konsumenci. Przykładowo w wyniku otwarcia rynków krajowych na usługi ceny połączeń telefonicznych zmalały do zaledwie ułamka stawki sprzed 10 lat. Wzrost konkurencji znacząco przyczynił się również do znacznego obniżenia opłat za przeloty w Europie.

III. Prace w toku

A) USŁUGI FINANSOWE

W 2008 r., w następstwie kryzysu na rynku w Stanach Zjednoczonych wywołanego przez ryzykowne kredyty hipoteczne, potężny kryzys finansowy wstrząsnął światowymi systemami bankowymi i gospodarkami, a także spowodował, że w 2009 r. Unia Europejska pogrążyła się w recesji. Odpowiedź polegała częściowo na zreformowaniu systemu finansowego, tak aby był on bardziej przejrzysty

i odpowiedzialny. Utworzono ogólnoeuropejskie organy nadzoru, które objęły swoją pieczę działalność banków. Nowe unijne przepisy przewidują: zwiększoną ochronę depozytów bankowych, zwiększenie wysokości kapitału, którym musi dysponować każdy bank, tak aby były one stabilniejsze, regulację złożonych produktów finansowych i ograniczenie premii wypłacanych kadrom kierowniczym banków.

B) PIRACTWO I PODRABIANIE

Produkty UE potrzebują ochrony przed piractwem i podrabianiem. Komisja Europejska szacuje, że przestępstwa tego typu kosztują Unię tysiące miejsc pracy każdego roku. Dlatego też Komisja wraz z rządami poszczególnych państw podjęła działania w celu rozszerzenia ochrony praw autorskich i patentowych.

IV. Zasady polityki leżące u podstaw jednolitego rynku

A) TRANSPORT

Działania podejmowane do tej pory przez UE dotyczą przede wszystkim zapewnienia swobodnego świadczenia usług w transporcie lądowym. W szczególności oznacza to zapewnienie przedsiębiorstwom transportowym swobodnego dostępu do rynku transportu międzynarodowego i umożliwienie firmom transportowym z każdego kraju UE prowadzenia działalności we wszystkich pozostałych państwach UE. Unia Europejska pracuje również nad zapewnieniem uczciwej konkurencji w zakresie transportu drogowego, m.in. dzięki zharmonizowaniu przepisów dotyczących kwalifikacji zawodowych, dostępu do rynku, swobody zakładania działalności gospodarczej i świadczenia usług w tym zakresie, czasu jazdy i bezpieczeństwa na drodze.

Transport powietrzny w Europie był niegdyś zdominowany przez narodowych przewoźników i porty lotnicze będące własnością państwa. Za sprawą jednolitego rynku ten stan rzeczy uległ zmianie. Obecnie wszystkie linie lotnicze w UE mogą świadczyć usługi lotnicze na każdej trasie w obrębie UE i ustalać ceny biletów według własnego uznania. W związku z tym powstało wiele nowych tras, a ceny biletów radykalnie spadły. Jest to korzystne dla pasażerów, linii lotniczych, portów lotniczych i pracowników.

Dla pasażerów korzystne jest również zwiększenie konkurencji między przedsiębiorstwami kolejowymi. Przykładowo od 2010 r. stacje na liniach o dużych prędkościach we Francji i Włoszech obsługują zarówno francuskie, jak i włoskie pociągi.

Transport morski podlega regułom konkurencji obowiązującym w Unii Europejskiej, niezależnie od tego, czy odbywa się na statkach należących do firm europejskich, czy też na statkach pływających pod banderą innych krajów. Reguły te mają przeciwdziałać stosowaniu nieuczciwych praktyk cenowych (tzw. tanie bandery). Odnoszą się one również do kwestii poważnych trudności, które napotyka przemysł budownictwa okrętowego w Europie.

Od początku XXI wieku UE finansuje ambitne projekty w zakresie nowych technologii, takie jak system nawigacji satelitarnej Galileo, europejski system zarządzania ruchem kolejowym i SESAR – program na rzecz modernizacji systemów żeglugi powietrznej. Znacznie zaostrzono zasady bezpieczeństwa ruchu drogowego (np. w zakresie konserwacji pojazdu, transportu niebezpiecznych towarów i bezpieczeństwa dróg). Również prawa pasażerów są lepiej chronione za sprawą Karty praw pasażerów w transporcie lotniczym i najnowszych przepisów prawa europejskiego dotyczących praw pasażerów w transporcie kolejowym. W 2005 r. po raz pierwszy opublikowano listę niebezpiecznych linii lotniczych, którym zakazano prowadzenia działalności w UE.

B) KONKURENCJA

Polityka dotycząca zasad konkurencji w UE jest czynnikiem niezbędnym dla zapewnienia nie tylko wolnej, ale i uczciwej konkurencji na jednolitym rynku europejskim. Komisja Europejska wdraża politykę określającą zasady konkurencji i wspólnie z Trybunałem Sprawiedliwości zapewnia przestrzeganie jej zasad.

Polityka konkurencji ma zapobiec naruszeniu wolnej konkurencji na jednolitym rynku w wyniku powstawania karteli przedsiębiorstw, udzielenia preferencyjnej pomocy przez władze publiczne lub działania nieuczciwych monopolii.

Wszelkie umowy mieszczące się w kategoriach przewidzianych w Traktacie muszą być zgłaszane Komisji

Europejskiej przez zainteresowane podmioty lub organy. Komisja może nałożyć grzywnę bezpośrednio na każdą spółkę, która narusza zasady konkurencji lub nie dopełni obowiązku zgłoszeniowego – jak w przypadku spółki Microsoft, na którą w 2008 r. nałożono grzywnę w wysokości 900 mln euro.

Jeżeli państwo członkowskie UE udziela pomocy w sposób niezgodny z prawem lub nie zgłasza udzielanej pomocy, Komisja może zażądać, aby zwrócono uzyskaną pomoc. Komisja musi być również powiadamiana o wszelkich połączeniach lub przejęciach przedsiębiorstw, w wyniku których jeden podmiot uzyskałby dominującą pozycję na danym rynku.

C) OCHRONA KONSUMENTÓW I ZDROWIA PUBLICZNEGO

Prawodawstwo UE w tej dziedzinie ma zapewnić wszystkim konsumentom taki sam poziom ochrony finansowej i ochrony zdrowia niezależnie od miejsca w UE, w którym mieszkają, podróżują lub robią zakupy. Potrzeba zapewnienia ogólnoeuropejskiej ochrony wysunęła się na pierwszy plan w późnych latach dziewięćdziesiątych XX wieku w wyniku wystąpienia niepokojących opinii publiczną problemów związanych z bezpieczeństwem żywności, takich jak „choroba wściekłych krów” (BSE). Aby zapewnić solidne naukowe podstawy przepisów dotyczących bezpieczeństwa żywności, w 2002 r. utworzono Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności (EFSA).

Ze względu na konieczność zapewnienia ogólnoeuropejskiej ochrony konsumentów również w wielu innych obszarach, wprowadzono liczne dyrektywy UE w sprawie bezpieczeństwa kosmetyków, zabawek, fajerwerków itp. W 1993 r. utworzono Europejską Agencję Leków, która zajmuje się wnioskami o udzielenie zezwoleń na wprowadzanie produktów medycznych na rynki europejskie. Żaden produkt leczniczy nie może zostać wprowadzony do obrotu w UE bez zezwolenia.

Unia Europejska podejmuje również działania mające na celu ochronę konsumentów przed nieuczciwą i wprowadzającą w błąd reklamą, produktami wybrakowanymi oraz nadużyciami w takich obszarach, jak kredyt konsumencki, sprzedaż wysyłkowa lub sprzedaż przez internet.

© Image Broker/Beiga

Nowe przepisy UE w sprawie zarządzania gospodarką i finansami pomogły w zaprowadzeniu ładu w sektorze bankowym i jego wzmocnieniu.

7. Euro

- ▶ Euro jest wspólną walutą obowiązującą w 18 z 28 państw członkowskich Unii Europejskiej. W 1999 r. euro zaczęto stosować do transakcji bezgotówkowych, a od 2002 r., kiedy wyemitowano banknoty i monety, euro obowiązuje we wszystkich płatnościach.
- ▶ Od każdego nowego państwa członkowskiego UE oczekuje się przyjęcia euro po spełnieniu niezbędnych kryteriów. W dłuższej perspektywie praktycznie wszystkie kraje UE powinny przystąpić do strefy euro.
- ▶ Dzięki euro konsumenci w Europie odnoszą znaczne korzyści. Podróżnym oszczędza się niewygodę i kosztów związanych z wymianą walut. Kupujący mogą bezpośrednio porównywać ceny w różnych krajach. Ceny są stabilne dzięki Europejskiemu Bankowi Centralnemu, którego zadaniem polega na utrzymaniu tej stabilności. Ponadto, podobnie jak dolar amerykański, euro stało się główną walutą rezerwową. Podczas ostatniego kryzysu finansowego posiadanie wspólnej waluty uchroniło kraje należące do strefy euro przed konkurencyjną dewaluacją i atakami spekulantów.
- ▶ Słabość strukturalna gospodarek niektórych państw członkowskich wystawia jednak euro na ataki spekulacyjne. Aby zapobiec temu zagrożeniu, UE utworzyła instrumenty solidarnościowe, które pomogły najbardziej zadłużonym rządóm przetrwać kryzys. Kluczowym problemem do rozwiązania pozostaje znalezienie sposobu osiągnięcia lepszej koordynacji i większej solidarności gospodarczej między państwami członkowskimi, które muszą zapewnić dobrą administrację finansów publicznych i zmniejszenie ich deficytu budżetowego.

I. Jak powstało euro

A) EUROPEJSKI SYSTEM WALUTOWY

W 1971 r. Stany Zjednoczone podjęły decyzję o zniesieniu parytetu złota do dolara, który po zakończeniu II wojny światowej umożliwił osiągnięcie stabilizacji walutowej na świecie. Decyzja ta położyła kres stałym kursom wymiany. Prezesi banków centralnych krajów EWG postanowili, że wahania kursów wymiany walut między ich walutami nie mogą przekroczyć 2,25%, w ten sposób tworząc „europejski system walutowy” (ESW), który zaczął funkcjonować od marca 1979 r.

B) OD EUROPEJSKIEGO SYSTEMU WALUTOWEGO DO UNII GOSPODARCZEJ I WALUTOWEJ

Podczas spotkania Rady Europejskiej, które odbyło się w Madrycie w czerwcu 1989 r., liderzy państw UE przyjęli trzyetapowy plan tworzenia unii gospodarczej i walutowej (UGW). Plan ten został następnie włączony do Traktatu o Unii Europejskiej (traktatu z Maastricht), który został przyjęty przez Radę Europejską w grudniu 1991 r.

II. Unia gospodarcza i walutowa

A) TRZY ETAPY BUDOWY UNII GOSPODARCZEJ I WALUTOWEJ

Pierwszy etap rozpoczęto dnia 1 lipca 1990 r. Zakładał on:

- całkowicie swobodny przepływ kapitału w ramach UE (zniesienie kontroli wymiany walutowej);
- zwiększenie funduszy strukturalnych w celu nasilenia działań na rzecz zlikwidowania różnic pomiędzy poszczególnymi regionami Europy;
- konwergencję gospodarczą poprzez nadzór wielostronny polityki gospodarczej poszczególnych państw członkowskich.

Drugi etap rozpoczął się dnia 1 stycznia 1994 r. Polegał on na:

- utworzeniu Europejskiego Instytutu Walutowego (EIW) we Frankfurcie; w EIW zasiadali prezesi banków centralnych poszczególnych krajów UE;
- uniezależnieniu narodowych banków centralnych od kontroli rządu (lub utrzymaniu takiej niezależności);
- wprowadzeniu zasad ograniczających deficyt budżetów krajowych.

Etap trzeci to proces narodzin euro. Od dnia 1 stycznia 1999 r. do dnia 1 stycznia 2002 r. stopniowo wprowadzono euro jako wspólną walutę w krajach UE uczestniczących w tym procesie (w Austrii, Belgii, Finlandii, Francji, Grecji, Hiszpanii, Irlandii, Luksemburgu, Niderlandach, Niemczech, Portugalii i we Włoszech). Europejski Bank Centralny (EBC) przejął obowiązki Europejskiego Instytutu Walutowego i to on jest odpowiedzialny za politykę pieniężną, którą zaczęto określać i realizować właśnie w nowej walucie.

Z powodów politycznych i technicznych trzy kraje (Dania, Szwecja i Zjednoczone Królestwo) postanowiły nie przyjmować euro w czasie, w którym zostało ono wprowadzone. Słowenia przystąpiła do strefy euro w 2007 r., a w ślad za nią poszły Cypr i Malta – w 2008 r., Słowacja – w 2009 r., Estonia – w 2011 r. i Łotwa – w 2014 r.

Do strefy euro należy zatem 18 krajów UE, a każde nowe państwo członkowskie przystąpi do niej po spełnieniu niezbędnych warunków.

B) KRYTERIA KONWERGENCJI

Aby przystąpić do strefy euro, każdy kraj UE musi spełnić pięć poniższych kryteriów konwergencji.

- **Stabilność cen:** stopa inflacji nie może przekroczyć 1,5% średniej stopy inflacji trzech państw członkowskich z najniższą inflacją.
- **Stopy procentowe:** stopa oprocentowania długoterminowego nie może różnić się o więcej niż 2% od średniej stopy oprocentowania trzech państw członkowskich, w których jest ona najniższa.
- **Deficyt:** deficyt budżetowy w poszczególnych krajach nie może przekraczać 3% PKB.
- **Dług publiczny:** nie może przekroczyć 60% PKB.
- **Stabilność kursu walutowego:** przez ostatnie dwa lata przed przystąpieniem do unii walutowej kursy wymiany muszą mieścić się w określonym marginesie wahań.

C) PAKT STABILNOŚCI I WZROSTU

W czerwcu 1997 r. Rada Europejska na posiedzeniu w Amsterdamie przyjęła pakt stabilności i wzrostu. Pakt ten stanowił trwałe zobowiązanie do zachowania stabilności budżetowej. Umożliwiał również nałożenie kar na kraj, którego deficyt budżetowy przekroczyłby poziom 3% PKB. Pakt został wzmocniony w 2011 r. Ten sam zamysł został dodatkowo wzmocniony w 2012 r., kiedy rządy 25 państw UE podpisały międzynarodową umowę pt. „Traktat o stabilności, koordynacji i zarządzaniu w unii gospodarczej i walutowej”. Znany jest on także pod nazwą „Pakt fiskalny”, a jego rolą było zobowiązanie państw uczestniczących do wpisania przepisów o równowadze budżetowej do prawa krajowego.

D) EUROGRUPA

Eurogrupę tworzą ministrowie finansów z krajów należących do strefy euro. Celem ich spotkań jest koordynacja w zakresie polityki gospodarczej oraz monitorowanie zasad polityki budżetowej i finansowej obowiązujących w ich krajach. Eurogrupa reprezentuje również interesy euro na międzynarodowych forach. W styczniu 2013 r. na szefa Eurogrupy wybrano ministra finansów Niderlandów, Jeroena Dijsselbloema. Będzie on sprawował tę funkcję przez dwa i pół roku.

© Jon Arnold/JAI/Corbis

Tallin – stolica Estonii, w której w styczniu 2011 r. euro zastąpiło koronę estońską.

E) KONWERCENCJA MAKROEKONOMICZNA OD 2008 R.: SKUTKI KRYZYSU FINANSOWEGO

W większości krajów UE na skutek kryzysu finansowego z 2008 r. znacząco wzrosła wartość długu publicznego. Mimo to euro zdołało ochronić przed ryzykiem dewaluacji najsłabsze gospodarki, które przetrwały kryzys i stały się celem ataków spekulantów.

Na początku kryzysu wiele banków znalazło się w trudnej sytuacji, co zmusiło rządy krajowe do udzielenia im pomocy. Kosztem tej pomocy było zwiększenie długu publicznego. Sytuacja ta doprowadziła do uwypuklenia kwestii długu publicznego, ponieważ w zimie 2009–2010 szczególnie uwidoczniły się problemy szeregu mocno zadłużonych państw z pogłębiającym się deficytem budżetowym. Z tego też powodu przywódcy UE ustanowili „Europejski Mechanizm Stabilności”. Mechanizm stworzony jako „zapora ogniowa” posiada zdolność udzielania pożyczek w wysokości 500 mld euro środków gwarantowanych przez państwa strefy euro i jest wykorzystywany do ochrony stabilności finansowej w strefie euro. W latach 2010–2013 pięć państw zawarło umowy z różnymi organami UE i MFW w sprawie pomocy finansowej (Grecja, Irlandia, Portugalia, Hiszpania i Cypr). Umowy te były dostosowane do sytuacji każdego kraju, ale zazwyczaj zawierały zapisy o reformach mających na celu poprawę efektywności sektora publicznego w danym państwie. Jeszcze w 2013 r. Irlandia jako pierwsze państwo z powodzeniem zrealizowała uzgodniony program dostosowań gospodarczych i powróciła do mechanizmu pożyczania pieniędzy bezpośrednio na rynku kapitałowym.

Ponadto w ramach reakcji na kryzys państwa członkowskie i instytucje UE przywołały postanowienia traktatu lizbońskiego opracowane z myślą o wzmocnieniu zarządzania gospodarką UE: uprzednie omawianie planów budżetowych poszczególnych państw, monitorowanie gospodarek narodowych i zaostrzenie zasad konkurencyjności, a także stosowanie sankcji wobec krajów, które naruszałyby przepisy finansowe. Proces ten realizowany jest w ramach pierwszych sześciu miesięcy każdego roku i nosi nazwę „europejski semestr”.

W odpowiedzi na światowy kryzys finansowy i gospodarczy Unia Europejska musi zatem podejmować bardziej stanowcze kroki, aby państwa członkowskie zarządzały posiadanymi przez nie środkami budżetowymi w sposób odpowiedzialny oraz aby wspierały się nawzajem finansowo. Tylko w ten sposób można zagwarantować, że euro pozostanie wiarygodne jako jedna waluta, a państwa członkowskie będą wspólnie mogły stawić czoła gospodarczym wyzwaniom związanym z globalizacją. Zarówno Komisja Europejska, jak i Parlament Europejski podkreślają znaczenie koordynacji polityki gospodarczej i społecznej poszczególnych krajów, ponieważ – w dłuższej perspektywie – wspólna waluta europejska nie jest ekonomicznie trwała bez pewnej formy wspólnego zarządzania gospodarką.

8. Wiedza i innowacja jako podstawy rozwoju

Celem strategii „Europa 2020” jest:

- ▶ odpowiedź na wyzwania, jakie niesie ze sobą globalizacja i kryzys gospodarczy, dzięki przywróceniu konkurencyjności europejskiej gospodarki (w sektorach usług telekomunikacyjnych, rynku usług ogółem, energii, nowych ekologicznych technologii na potrzeby zrównoważonego rozwoju);
- ▶ zapewnienie:
 - inteligentnego wzrostu: poprzez sprzyjanie rozwojowi wiedzy, innowacji, edukacji i społeczeństwa cyfrowego,
 - zrównoważonego wzrostu gospodarczego: poprzez wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej,
 - wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu: poprzez wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

Na początku ostatniej dekady XX wieku dwa potężne zjawiska zaczęły wywierać wpływ na gospodarkę i sposób życia na całym świecie, w tym w Europie. Jednym z nich była globalizacja będąca efektem wzrostu współzależności poszczególnych gospodarek. Drugim zjawiskiem była rewolucja technologiczna – wprowadzenie internetu i nowych technologii komunikacyjnych i informacyjnych.

W odpowiedzi, w roku 2000, UE przyjęła strategię mającą na celu modernizację gospodarki europejskiej, którą nazwano „strategią lizbońską”.

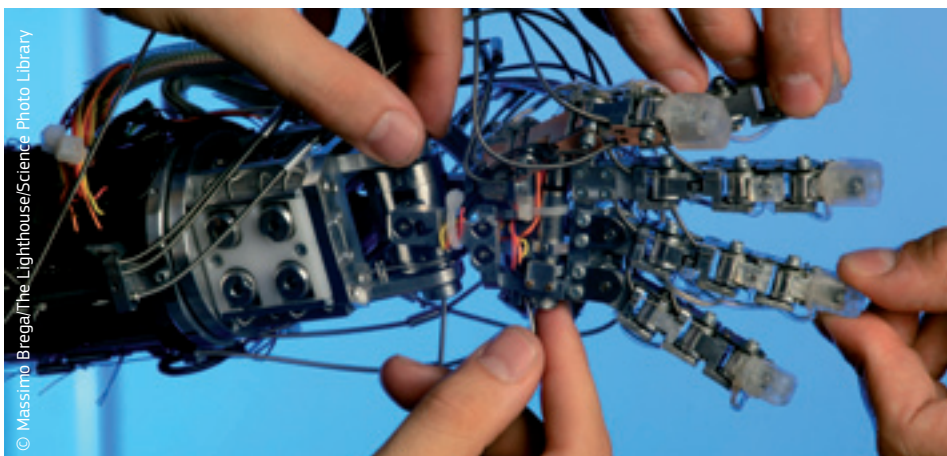
W ostatnich latach światem wstrząsnęły potężne kryzysy finansowe i ekonomiczne, w wyniku których nastąpiło poważne pogorszenie koniunktury gospodarczej i zwiększenie bezrobocia w Europie. W 2010 r. strategię lizbońską zastąpiono strategią „Europa 2020”, która obejmuje szereg różnych inicjatyw mających na celu podniesienie produktywności gospodarki europejskiej oraz zwiększenie spójności społecznej.

W ramach tej strategii 28 państw członkowskich UE uzgodniło, aby:

- przyznać Komisji Europejskiej większą rolę w realizacji wyznaczonych strategii, w szczególności poprzez propagowanie „najlepszych praktyk” w Europie;

- przyspieszyć działania zmierzające do zreformowania swoich rynków finansowych i systemów zabezpieczenia społecznego oraz do otwarcia swoich sektorów usług telekomunikacyjnych i energetycznych na konkurencję;
- poprawić swoje systemy edukacyjne, dołożyć większych starań, aby młodzi ludzie mogli łatwiej znaleźć pracę, zintensyfikować kontakty między uniwersytetami i przedsiębiorstwami oraz kontynuować programy Erasmus, Leonardo i Erasmus Mundus;
- podjąć sprawniejsze działania w celu stworzenia europejskiego „jednolitego rynku” w zakresie badań (np. poprzez ujednoczenie przepisów dotyczących podatków i zabezpieczeń społecznych), umożliwiając swobodny przepływ naukowców, wiedzy i technologii na terenie całej Europy;
- zwiększyć wartość środków przeznaczanych na badania i innowacje do 3% PKB (cel ten został również przyjęty przez Stany Zjednoczone).

Co roku na wiosnę Rada Europejska zbiera się, aby dokonać przeglądu postępów we wprowadzaniu tej strategii.

W celu nadążenia za światową konkurencją UE wspiera rozwój nowych technologii i innowacji.

9. Co to znaczy być obywatelem Unii Europejskiej?

- ▶ Obywatele państw Unii Europejskiej mogą podróżować, mieszkać i pracować na terenie całej UE.
- ▶ Unia Europejska wspiera i finansuje programy, zwłaszcza w dziedzinie edukacji i kultury, aby łączyć obywateli UE.
- ▶ Poczucie przynależności do Unii Europejskiej będzie rozwijać się stopniowo, w miarę jak UE będzie osiągać wymierne rezultaty i lepiej wyjaśniać podejmowane działania na rzecz społeczeństwa.
- ▶ Istnieją rozpoznawalne symbole wspólnej europejskiej tożsamości, takie jak wspólna waluta oraz europejska flaga i hymn.
- ▶ Zaczyna wyłaniać się „europejska strefa publiczna” obejmująca ogólnoeuropejskie partie polityczne. Co pięć lat obywatele UE wybierają nowy skład Parlamentu Europejskiego, który następnie wybiera nowy skład Komisji Europejskiej.

Istota obywatelstwa Unii Europejskiej zapisana jest w Traktacie o Unii Europejskiej: „Obywatelem Unii jest każda osoba mająca obywatelstwo państwa członkowskiego. Obywatelstwo Unii ma charakter dodatkowy w stosunku do obywatelstwa krajowego, nie zastępując go jednak” (art. 20 ust. 1 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej). Co obywatelstwo UE oznacza jednak w praktyce?

I. Podróżowanie, mieszkanie i podejmowanie pracy w Europie

Obywatele UE mają prawo do przemieszczania się, podejmowania pracy i zamieszkania w dowolnym miejscu Unii Europejskiej.

Kwalifikacje osób, które ukończyły studia uniwersyteckie trwające co najmniej trzy lata, są uznawane we wszystkich krajach UE, co wynika z zaufania, jakim obdarzają się nawzajem państwa członkowskie UE pod względem jakości systemów edukacji i szkolenia obowiązujących w poszczególnych krajach.

Obywatele UE mogą podjąć pracę w sektorze świadczeń zdrowotnych, edukacji lub innych usług użyteczności

publicznej (z wyjątkiem policji, sił zbrojnych itd.) w dowolnym kraju Unii Europejskiej. Nie ma przecież nic bardziej naturalnego niż rekrutacja nauczyciela narodowości brytyjskiej do nauczania angielskiego w Rzymie lub zachęcanie młodego belgijskiego absolwenta szkoły wyższej, aby starał się o przyjęcie do służby cywilnej we Francji.

Przed wyruszeniem w podróż w obrębie UE obywatel UE może uzyskać od jego organów krajowych europejską kartę ubezpieczenia zdrowotnego, która pomaga pokryć koszty opieki medycznej w razie choroby w innym kraju.

II. W jaki sposób można korzystać ze swoich praw jako obywatel UE

Osoba będąca obywatelem Unii Europejskiej nie jest jedynie pracownikiem lub konsumentem – przysługują jej również z tego tytułu szczególne prawa polityczne. Od czasu wejścia w życie traktatu z Maastricht każdy obywatel UE – niezależnie od jego narodowości – ma prawo do głosowania i kandydowania w wyborach lokalnych w państwie członkowskim, na terenie którego przebywa, oraz w wyborach do Parlamentu Europejskiego.

© Christophe Vander Eecken/Reporters

Europejczycy mogą mieszkać i pracować w dowolnym kraju UE.

Jednym z podstawowych praw zawartych w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej jest prawo do zachowania równowagi między życiem prywatnym i zawodowym.

© Oceanphoto

Od grudnia 2009 r. (wraz z wejściem w życie traktatu lizbońskiego) każdy obywatel UE ma prawo do złożenia petycji do Komisji, aby ta przedstawiła wniosek ustawodawczy – pod warunkiem że znajdzie on milion ludzi ze znaczącej liczby krajów UE, którzy się pod nią podpiszą.

III. Prawa podstawowe

Zaangażowanie Unii Europejskiej w ochronę praw obywatelskich zostało wyraźnie zaznaczone w Nicei, w grudniu 2000 r., kiedy to Rada Europejska uroczystie ogłosiła **Kartę praw podstawowych Unii Europejskiej**. Karta została opracowana przez Konwent składający się z członków parlamentów krajowych i Parlamentu Europejskiego, przedstawicieli rządów krajowych i jednego członka Komisji. W 54 artykułach zebranych w sześciu rozdziałach na temat godności, wolności, równości, solidarności, praw obywateli i sprawiedliwości wyrażono podstawowe wartości Unii Europejskiej oraz prawa obywatelskie, polityczne, gospodarcze i społeczne jej obywateli.

Pierwsze artykuły dotyczą godności ludzkiej, prawa do życia, do integralności osoby, do wolności wypowiedzi i wolności sumienia. W rozdziale pt. „Solidarność” zebrano w innowacyjny sposób rozmaite prawa społeczne i gospodarcze, takie jak:

- prawo do strajku;
- prawo pracowników do informacji i konsultacji;
- prawo do pogodzenia obowiązków zawodowych z życiem rodzinnym;
- prawo do opieki zdrowotnej, zabezpieczenia społecznego i pomocy społecznej w całej Unii Europejskiej.

Karta promuje także równość mężczyzn i kobiet oraz wprowadza takie prawa, jak: ochrona danych, zakaz praktyk eugenicznych i klonowania istot ludzkich, prawo do ochrony środowiska naturalnego, prawa dzieci i osób w podeszłym wieku oraz prawo do dobrej administracji.

W traktacie lizbońskim, który wszedł w życie w dniu 1 grudnia 2009 r., nadano Karcie taką samą moc prawną, jaką mają traktaty, a zatem łamanie zawartych w niej

praw może stanowić podstawę do wytoczenia sprawy przed Trybunałem Sprawiedliwości. (W jednym z protokołów określono jednak zasady stosowania Karty w Polsce i Zjednoczonym Królestwie. W przyszłości będą one dotyczyły również Republiki Czeskiej).

Ponadto art. 6 traktatu lizbońskiego daje podstawę prawną upoważniającą UE do przystąpienia do europejskiej konwencji praw człowieka. Gdy to nastąpi, konwencja ta nie będzie wymieniana jedynie w traktatach UE, ale posiadać będzie również moc prawną w krajach UE, przez co w większym stopniu będzie chronić prawa człowieka w Unii Europejskiej.

IV. Europa edukacji i kultury

Poczucie przynależności do wspólnoty europejskiej i dzielenia wspólnego losu nie da się stworzyć w sztuczny sposób. Może ono wyrosnąć jedynie ze wspólnej świadomości kulturowej, dlatego też Europa powinna skupić się nie tylko na sprawach gospodarczych, ale również na sprawach związanych z kształceniem, obywatelstwem i kulturą.

Unia Europejska nie narzuca systemu szkolnictwa lub programu nauczania – decyzje w tym zakresie podejmuje się na szczeblu krajowym lub lokalnym. Unia Europejska prowadzi jednak – pod nazwą „Erasmus+” – programy na rzecz promocji wymian edukacyjnych, aby młodzi ludzie mieli możliwość wyjazdu za granicę w celu odbywania szkoleń lub studiowania, nauki nowych języków i uczestniczenia w działaniach będących wspólną inicjatywą szkół lub uczelni w różnych krajach. Szacuje się, że w latach 2014–2020 wsparcie otrzyma ponad 4 mln osób.

W ramach procesu bolońskiego kraje europejskie współpracują ze sobą w celu utworzenia europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego. Oznacza to na przykład, że w wyniku ukończenia kursów w szkole wyższej w jakimkolwiek kraju należącym do europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego będzie można otrzymać porównywalne i wzajemnie uznawane stopnie naukowe (licencjata, magistra i doktora).

W dziedzinie kultury Unia Europejska finansuje program „Kreatywna Europa”, który umożliwia zacieśnienie współpracy pomiędzy twórcami i organizatorami programów telewizyjnych i filmów, stacjami nadającymi takie programy oraz instytucjami kultury z różnych krajów. Współpraca ta stanowi zachętę dla rozwoju europejskich produkcji telewizyjnych i filmowych, przyczyniając się tym samym do zmniejszenia różnic pomiędzy produkcją europejską a amerykańską.

Jedną z podstawowych cech szczególnych Europy jest jej bogactwo języków, a zachowanie tego bogactwa stanowi ważny cel UE. W praktyce wielojęzyczność ma zasadnicze znaczenie dla sposobu funkcjonowania Unii Europejskiej. Prawodawstwo UE musi być dostępne we wszystkich 24 językach urzędowych, a każdy poseł do Parlamentu Europejskiego ma prawo posługiwania się własnym językiem w trakcie obrad parlamentu.

V. Europejski Rzecznik Praw Obywatelskich oraz prawo składania petycji do Parlamentu

Aby jeszcze bardziej przybliżyć obywatelom Unię Europejską, w Traktacie o Unii Europejskiej powołano stanowisko Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich. Osoba na tym stanowisku jest powoływana przez Parlament Europejski i sprawuje swój urząd przez całą jego kadencję. Rolą Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich jest prowadzenie postępowań wyjaśniających w sprawie skarg przeciwko instytucjom i organom unijnym. Każdy obywatel UE oraz każda osoba lub organizacja zamieszkała lub posiadająca swą siedzibę na terenie kraju UE może złożyć taką skargę. Europejski Rzecznik Praw Obywatelskich podejmuje działania, aby doprowadzić do ugody pomiędzy skarżącym a daną instytucją lub organem.

Każda osoba zamieszkała na terenie któregoś z krajów UE może również złożyć petycję do Parlamentu Europejskiego. Stanowi to kolejne ważne ogniwo łączące instytucje UE i społeczeństwo.

VI. Poczucie przynależności

Europa obywateli jest jeszcze bardzo świeżym pomysłem. Istnieją już jednak pewne symbole wspólnej tożsamości europejskiej, takie jak europejski paszport, w użyciu od 1985 r. Od 1996 r. we wszystkich państwach UE wydaje się unijne prawa jazdy. Unia Europejska posiada również własne motto – „Zjednoczeni w różnorodności”, a 9 maja obchodzony jest Dzień Europy.

Hymn europejski („Oda do Radości” Beethovena) i europejska flaga (krąg składający się z 12 złotych gwiazd na niebieskim tle) zostały wyraźnie wspomniane w projekcie konstytucji Unii Europejskiej z 2004 r., jednak pominięto je w traktacie lizbońskim przyjętym zamiast konstytucji. Hymn i flaga europejska w dalszym ciągu

pozostają symbolami UE, i państwa członkowskie, władze lokalne oraz poszczególni obywatele mogą z nich korzystać, jeżeli taka jest ich wola.

Aby jednak mieć poczucie przynależności do Unii Europejskiej, społeczeństwo musi być świadome działań podejmowanych przez UE i rozumieć powody tych działań. Instytucje UE i państwa członkowskie muszą zadać sobie więcej trudu, aby sprawy, którymi zajmuje się UE, wyjaśniać w bardziej przejrzystym i przystępnym języku.

Należy również uświadomić społeczeństwu widoczne zmiany w ich codziennym życiu, które następują za sprawą działań UE. W tym względzie istotny wpływ wywarło stosowanie od 2002 r. banknotów i monet euro. Ponad dwie trzecie obywateli UE zarządza obecnie swoimi prywatnymi finansami i oszczędnościami w euro. Dzięki podawaniu cen towarów i usług w euro konsumenci mogą bezpośrednio porównywać ceny w poszczególnych krajach.

Na mocy Układu z Schengen zlikwidowano kontrole na większości granic wewnętrznych pomiędzy poszczególnymi krajami UE – to również daje społeczeństwu poczucie przynależności do jednolitego zjednoczonego obszaru geograficznego.

Jednak przede wszystkim poczucie przynależności związane jest z możliwością osobistego uczestnictwa w procesie decyzyjnym UE. Każdy pełnoletni obywatel UE ma prawo do głosowania w wyborach do Parlamentu Europejskiego, co stanowi ważną podstawę dla legitymacji demokratycznej UE. Legitymacja demokratyczna jest poszerzana, w miarę jak Parlamentowi Europejskiemu nadaje się większe uprawnienia, parlamenty narodowe mają więcej do powiedzenia w sprawach unijnych oraz w miarę jak rośnie aktywne angażowanie się obywateli Europy w działalność organizacji pozarządowych, ruchów politycznych i tworzenie ogólnoeuropejskich partii politycznych. Obywatele mają do dyspozycji wiele metod umożliwiających im kształtowanie europejskiego programu działań i wywieranie wpływu na politykę UE. Przykładowo istnieje możliwość uczestniczenia w debatach prowadzonych na internetowych forach dyskusyjnych poświęconych sprawom Unii Europejskiej oraz zamieszczania swoich opinii na blogach komisarzy europejskich lub postów do Parlamentu Europejskiego. Ponadto można skontaktować się bezpośrednio z Komisją lub Parlamentem za pośrednictwem internetu lub jednego z biur mieszczących się w poszczególnych krajach (szczegółowe informacje umieszczono na wewnętrznej stronie okładki).

Ideą przyświecającą utworzeniu Unii Europejskiej było służyć społeczeństwu Europy, a przyszłość UE należy kształtować za sprawą aktywnego uczestnictwa ludzi wywodzących się ze wszystkich środowisk. Już ojcowie założyciele UE mieli tego pełną świadomość. „My nie zbliżamy do siebie państw, my jednoczymy ludzi”, powiedział Jean Monnet już w 1952 r. Zwiększenie świadomości opinii publicznej na temat UE oraz zaangażowanie obywateli w działania prowadzone w ramach Unii pozostaje jednym z największych wyzwań stojących przed unijnymi instytucjami.

10. Europa wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości

- ▶ *Otwarcie granic wewnętrznych pomiędzy państwami członkowskimi UE niesie wymierne korzyści dla zwykłych ludzi, którzy teraz mogą swobodnie się przemieszczać bez kontroli granicznych.*
- ▶ *Jednakże swobodne poruszanie się w granicach wewnętrznych jest nierozłącznie związane ze zwiększeniem kontroli na zewnętrznych granicach Unii, tak aby skutecznie przeciwdziałać zorganizowanej przestępczości, terroryzmowi, nielegalnej imigracji oraz handlowi ludźmi i narkotykami.*
- ▶ *Kraje UE współpracują ze sobą w obszarze utrzymania porządku publicznego i wymiaru sprawiedliwości, aby zwiększyć bezpieczeństwo w Europie.*

Obywatele europejscy mają prawo do życia w wolności w dowolnym miejscu Unii Europejskiej, bez obawy przed prześladowaniami lub przemocą. Jednakże przestępczość międzynarodowa i terroryzm to zjawiska, które budzą obawy wielu współczesnych Europejczyków.

Oczywiste jest, że swoboda przemieszczania powinna się wiązać z zapewnieniem każdemu tej samej ochrony i tego samego dostępu do wymiaru sprawiedliwości w każdym zakątku UE. W związku z tym poprzez sukcesywne wprowadzanie poprawek do tekstu traktatów Unia Europejska stopniowo staje się jednolitą przestrzenią wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości.

Zakres działalności UE w tych dziedzinach ulegał przez lata poszerzeniu, w miarę jak Rada Europejska przyjmowała kolejny z trzech programów ramowych: program z Tampere (1999–2004), program haski (2005–2009) i program sztokholmski (2010–2014). O ile program z Tampere i program haski były ukierunkowane na osiągnięcie większego poziomu bezpieczeństwa, to program sztokholmski w większym stopniu skoncentrował się na kwestii ochrony praw obywatelskich.

Za sprawą traktatu lizbońskiego, który wszedł w życie w grudniu 2009 r., proces decyzyjny w powyższych obszarach stał się bardziej efektywny. Przed przyjęciem

traktatu lizbońskiego państwa członkowskie zastrzegły sobie w całości kompetencje w zakresie tworzenia przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości oraz zarządzania nią. Prace te prowadzono zasadniczo na forum Rady (tj. w formie dyskusji i porozumienia między ministrami rządów państw członkowskich), przez co rola Komisji i Parlamentu w tym zakresie była nieznaczna. Traktat lizboński zmienił ten stan rzeczy: obecnie większość decyzji Rada podejmuje kwalifikowaną większością głosów, a Parlament jest równorzędnym partnerem w procesie decyzyjnym.

I . Swoboda przemieszczania się na terenie UE oraz ochrona jej granic zewnętrznych

Swobodny przepływ osób wewnątrz Unii Europejskiej sprawia, że zagadnienia bezpieczeństwa nabierają coraz większego znaczenia dla państw członkowskich, tym bardziej że nie kontrolują one już wewnętrznych granic UE. Aby zrekompensować brak kontroli wewnątrz Unii, konieczne jest wprowadzenie dodatkowych zabezpieczeń na jej zewnętrznych granicach. Ponieważ z prawa do swobodnego przemieszczania się wewnątrz Unii mogą korzystać również przestępcy, krajowe służby policji i organy sądowe muszą ze sobą współpracować, aby zwalczać przestępczość transgraniczną.

© Tim Pamel/Corbis

W sytuacji starzenia się społeczeństwa w UE legalni imigranci posiadający właściwe kwalifikacje zawodowe przyczyniają się do zapewnienia luk na rynku pracy.

Współpraca między europejskimi organami celnymi przyczynia się do ograniczenia przemytu i przestępczości.

© George Steinmetz/Corbis

Jedną z najważniejszych inicjatyw służących ułatwieniu życia osobom podróżującym po Unii Europejskiej był układ podpisany w 1985 r. przez rządy Belgii, Francji, Luksemburga, Niderlandów i Republiki Federalnej Niemiec w Schengen, przygranicznym miasteczku w Luksemburgu (tzw. Układ z Schengen). Uzgodniono wówczas, że kontrole osobowe – niezależnie od narodowości osób przekraczających granice – zostaną zniesione na wspólnych granicach krajów sygnatariuszy, że zasady kontroli na granicach z krajami nienależącymi do UE zostaną zharmonizowane oraz że zostanie wprowadzona wspólna polityka wizowa. W konsekwencji powstał obszar bez wewnętrznych granic zwany strefą Schengen.

Uzgodnienia z Schengen stały się integralną częścią Traktatów UE, a strefa Schengen stopniowo się powiększała. W 2013 r. postanowienia Układu z Schengen były w pełni wdrożone we wszystkich państwach UE oprócz Bułgarii, Chorwacji, Cypru, Irlandii, Rumunii i Zjednoczonego Królestwa. Do strefy Schengen należą również cztery kraje niebędące członkami UE – Islandia, Liechtenstein, Norwegia i Szwajcaria.

Wraz z rozszerzeniem Unii w latach 2004 i 2007 priorytetem stało się zaostrzenie kontroli na zewnętrznych granicach UE. Za zarządzanie współpracą UE w zakresie bezpieczeństwa na jej zewnętrznych granicach odpowiada agencja UE z siedzibą w Warszawie, znana pod nazwą Frontex. Państwa członkowskie mogą używać jej łodzi, helikopterów i samolotów w celu wspólnego patrolowania granic – na przykład na wrażliwych obszarach śródziemnomorskich. Unia Europejska rozważa również ustanowienie europejskiej straży granicznej.

II. Polityka azylowa i imigracyjna

Europa jest dumna ze swojej tradycji, zgodnie z którą osoby z krajów trzecich zawsze były tu mile widziane, a uchodźcy uciekający przed niebezpieczeństwem i prześladowaniem mogli uzyskać azyl. Rządy UE muszą dziś jednak odpowiedzieć na pytanie, jak rozwiązać kwestię rosnącej liczby imigrantów, legalnych i nielegalnych, w obszarze bez granic wewnętrznych.

Rządy UE postanowiły zharmonizować obowiązujące w ich państwach przepisy, aby wnioski o azyl były przetwarzane zgodnie z podstawowymi zasadami uznawanymi w całej Unii Europejskiej. Przyjęto wspólne minimalne normy dotyczące przyjmowania osób ubiegających się o azyl czy zasad nadawania statusu uchodźcy. Utworzono Europejski Urząd Wsparcia w dziedzinie Azylu z siedzibą na Malcie. Jego zadaniem jest wspieranie współpracy między państwami UE w tej dziedzinie.

W związku z tym, że w ostatnich latach do Europy przybywało wielu nielegalnych imigrantów, jednym z głównych priorytetów UE jest rozwiązanie tego problemu. Rządy państw członkowskich wspólnie podejmują działania w celu zwalczania przemytu ludzi i przyjmowania wspólnych uregulowań w sprawie repatriacji nielegalnych imigrantów. Jednocześnie coraz lepsza jest koordynacja imigracji legalnej – za sprawą przepisów unijnych w sprawie łączenia rodzin, statusu rezydentów długoterminowych oraz przyjmowania osób niebędących obywatelami UE i pragnących uczyć się lub prowadzić badania w Europie.

III. Zwalczanie przestępczości międzynarodowej

Potrzebne są skoordynowane działania w celu zwalczania zorganizowanych grup przestępczych, które tworzą siatki przetrzutu nielegalnych imigrantów i handlu ludźmi oraz wykorzystują bezbronność osób najsłabszych, zwłaszcza kobiet i dzieci.

Przestępczość zorganizowana sięga po coraz bardziej wyrafinowane metody i regularnie wykorzystuje do swoich działań sieci europejskie lub międzynarodowe. Terrorysty pokazali już, że potrafią brutalnie uderzać w każdym miejscu na świecie.

Z tego też powodu stworzono System Informacyjny Schengen (SIS). Jest to złożona baza danych, która umożliwia funkcjonariuszom organów ścigania i organom sądowym wymianę informacji na temat poszukiwanych osób i mienia (na przykład skradzionych samochodów lub dzieł sztuki) lub osób, wobec których wydano nakaz aresztowania lub wniosek o ekstradycję. Baza danych nowej generacji, znana pod nazwą SIS II, ma większą pojemność i możliwość przechowywania nowych rodzajów danych.

Jednym z najlepszych sposobów na ujęcie przestępców jest podążanie śladem środków pieniężnych, które zdobyli w nieuczciwy sposób. Dlatego też Unia Europejska poprzez stworzenie odpowiedniego prawodawstwa przeciwdziała praniu pieniędzy, tak aby odciąć organizacje przestępcze od źródeł finansowania.

Najbardziej udanym krokiem ostatnich lat w zakresie współpracy między funkcjonariuszami organów ścigania było utworzenie Europolu, organu UE z siedzibą w Hadze, który tworzą funkcjonariusze policji i służb celnych. Europol zajmuje się zwalczaniem rozmaitych rodzajów przestępczości międzynarodowej: przemytu narkotyków, handlu kradzionymi pojazdami, siatek zajmujących się handlem i nielegalnym przetrzutem ludzi, wykorzystywania seksualnego kobiet i dzieci, pornografii dziecięcej, fałszerstw, przemytu materiałów radioaktywnych i nuklearnych, terroryzmu, prania pieniędzy i fałszowania euro.

IV. W kierunku europejskiej przestrzeni sądowej

Obecnie w Unii Europejskiej funkcjonuje w równoległy sposób wiele różnych systemów sądowych – każdy w ramach granic danego państwa członkowskiego. Przestępczość międzynarodowa nie zważa jednak na granice między krajami. Właśnie dlatego UE musi posiadać wspólne ramy w celu zwalczania terroryzmu, przemytu narkotyków oraz fałszerstw, aby mogła zagwarantować swoim obywatelom wysoki poziom ochrony i zapewnić lepszą jakość międzynarodowej współpracy w tym zakresie. Aby współpraca między sądami w różnych krajach przebiegała w sposób niezakłócony różnicami w definicjach określonych przestępstw, UE musi również posiadać wspólną politykę dotyczącą sądownictwa karnego.

Głównym przykładem praktycznej współpracy w tym obszarze są działania Zespołu ds. Współpracy Sądowej, czyli Eurojustu. Zespół ten został powołany w 2003 r. w Hadze jako centralna struktura koordynująca działania w zakresie sądownictwa. Zadaniem Eurojustu jest umożliwienie współpracy pomiędzy krajowymi organami ścigania i dochodzenia w śledztwach kryminalnych, które dotyczą równocześnie kilku krajów UE. Eurojust stanowi podstawę dla ewentualnego utworzenia Urzędu Prokuratora Europejskiego, w przypadku podjęcia takiej decyzji przez Radę (lub przez co najmniej dziewięć państw członkowskich). W zakresie obowiązków prokuratora byłoby prowadzenie dochodzeń i wnoszenie oskarżeń w sprawie przestępstw popełnianych przeciwko interesom finansowym UE.

Kolejnym instrumentem praktycznej współpracy transgranicznej jest europejski nakaz aresztowania obowiązujący od stycznia 2004 r. Zastępuje on długotrwałe procedury ekstradycyjne.

W obszarze prawa cywilnego Unia Europejska wprowadziła prawodawstwo wspomagające wykonanie decyzji sądowych w sprawach międzynarodowych dotyczących orzeczenia rozwodu lub separacji, wniosków o sprawowanie pieczy nad dzieckiem i roszczeń alimentacyjnych. Celem tych działań jest doprowadzenie do tego, aby orzeczenia zapadłe w jednym kraju były wiążące w drugim. UE ustanowiła również wspólne procedury mające na celu ułatwienie i przyspieszenie rozstrzygnięcia międzynarodowych spraw dotyczących drobnych i bezspornych roszczeń cywilnych, jak odzyskanie należności czy ogłoszenie upadłości.

11. Unia Europejska na arenie światowej

- ▶ Wypowiadając się jednym głosem w kwestiach międzynarodowych, np. w ramach negocjacji handlowych, Unia Europejska ma większy wpływ na wydarzenia na arenie światowej. Aby wywierać większy wpływ i zwiększyć międzynarodowy status UE, w 2009 r. na czele Rady Europejskiej stanął stały przewodniczący, a także mianowano pierwszego Wysokiego Przedstawiciela Unii do Spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa.
- ▶ W dziedzinie obronności każde państwo jest suwerenne, czy to jako członek NATO, czy też państwo neutralne. Niemniej jednak państwa członkowskie UE rozwijają współpracę militarną w zakresie misji pokojowych.
- ▶ Unia Europejska jest ważnym uczestnikiem handlu międzynarodowego i pracuje w ramach Światowej Organizacji Handlu (WTO) nad zapewnieniem otwartych rynków i systemu handlowego opartego na zasadach.
- ▶ Ze względu na historię i położenie geograficzne Unia Europejska szczególną uwagę poświęca Afryce (działania prowadzone w tym zakresie obejmują: politykę pomocy rozwojowej, preferencje w wymianie handlowej, pomoc żywnościową i propagowanie przestrzegania praw człowieka).

Z upływem lat Unia Europejska stała się światową potęgą w znaczeniu gospodarczym, handlowym i monetarnym. Czasami uważa się, że UE stała się gospodarczym olbrzymem, pozostając jednak politycznym karłem. To sformułowanie jest oczywiście przesadne. Unia ma znaczący wpływ w ramach międzynarodowych organizacji, jak Światowa Organizacja Handlu (WTO) czy specjalistyczne agencje Organizacji Narodów Zjednoczonych, oraz podczas światowych szczytów na rzecz rozwoju i ochrony środowiska naturalnego.

Niemniej jednak prawdą jest, że UE i jej członkowie mają jeszcze przed sobą długą drogę w zakresie stosunków dyplomatycznych i politycznych, zanim będą mogli wypowiadać się jednym głosem w istotnych dla świata zagadnieniach. Co więcej, kraje UE zachowują pełną narodową suwerenność w odniesieniu do swoich sił zbrojnych. Systemy obrony są całkowicie w rękach rządów narodowych i jedynymi związkami między nimi są rozmaite pakti i sojusze, takie jak NATO.

I . Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa

A) Utworzenie Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych

W ramach wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa (WPZiB) i europejskiej polityki bezpieczeństwa i obrony (EPBiO) wyznacza się główne zadania w zakresie polityki zagranicznej UE. Wprowadzone traktatem z Maastricht (1992 r.), traktatem z Amsterdamu (1997 r.) oraz traktatem z Nicei (2001 r.) WPZiB i EPBiO stworzyły „drugi filar” UE – obszar polityki, w której działania podejmowane są w oparciu o uzgodnienia międzyrządowe, a Komisja i Parlament odgrywają w niej jedynie niewielką rolę. Decyzje w tym obszarze podejmowane są na zasadzie konsensusu, przy czym poszczególne państwa mogą wstrzymać się od głosu. Mimo że za sprawą traktatu lizbońskiego zlikwidowano podział struktury UE na „filary”, nie zmienił się sposób podejmowania decyzji w zakresie kwestii bezpieczeństwa i obrony. Wraz z wejściem w życie traktatu lizbońskiego zmieniła się jednak nazwa polityki z EPBiO na WPBiO – wspólna polityka bezpieczeństwa i obrony. Zwiększono również rolę WPZiB poprzez utworzenie stanowiska Wysokiego Przedstawiciela Unii do Spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa.

Unia Europejska przeprowadza cywilne lub wojskowe operacje na rzecz utrzymania pokoju, takie jak ta zbrojna operacja przeciwko piratom u wybrzeży Somalii.

Do jego obowiązków należy przedstawianie wspólnego stanowiska UE i podejmowanie działań w imieniu UE w ramach organizacji międzynarodowych i na konferencjach międzynarodowych. Wysoki Przedstawiciel Unii do Spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa ma do pomocy tysiące unijnych i krajowych urzędników, którzy razem tworzą Europejską Służbę Działań Zewnętrznych – czyli służbę dyplomatyczną UE.

Zasadniczo celem polityki zagranicznej UE jest zagwarantowanie bezpieczeństwa, stabilności, demokracji i przestrzegania praw człowieka nie tylko na obszarach z nią sąsiadujących (np. na Bałkanach), ale również w innych punktach zapalnych na całym świecie, takich jak Afryka, Bliski Wschód i Kaukaz. Głównym narzędziem polityki zagranicznej UE jest tzw. miękka siła, w ramach której przeprowadza się misje obserwacji wyborów oraz udziela się pomocy humanitarnej i rozwojowej. W 2012 r. UE przekazała pomoc humanitarną w wysokości ponad 1,3 mld euro. Unia Europejska zapewnia 60% światowej pomocy rozwojowej i wspiera kraje najbardziej potrzebujące na całym świecie w zakresie walki z ubóstwem, żywienia ludności, zapobiegania klęskom żywiołowym, dostępu do wody pitnej i zwalczania chorób. Jednocześnie UE aktywnie zachęca te kraje do przestrzegania zasad praworządności i otwarcia ich rynków na handel międzynarodowy. Komisja i Parlament Europejski czuwają nad tym, aby pomoc ta była udzielana w sposób odpowiedzialny oraz aby należycie nią zarządzano i wykorzystywano ją.

Czy UE chce i jest w stanie wykroczyć poza stosowanie dyplomacji „miękkiej siły”? Stanowi to główne wyzwanie czekające UE w najbliższych latach. Zdecydowanie zbyt często we wspólnych oświadczeniach i stanowiskach w najistotniejszych sprawach międzynarodowych (takich jak bliskowschodni proces pokojowy, sytuacja w Iraku, terroryzm, stosunki z Rosją, Iranem, Kubą itp.) Rada Europejska ogranicza się do wyrażenia jedynie „najmniejszego wspólnego mianownika” stanowisk poszczególnych państw członkowskich. Większe z nich tymczasem w zakresie dyplomacji w dalszym ciągu kierują się własnymi interesami. Unia Europejska postrzegana jest jednak jako partner na miarę światową tylko, jeżeli mówi jednym głosem. Aby UE była bardziej wiarygodna i wywierała większy wpływ na arenie światowej, musi połączyć swoją siłę gospodarczą i handlową ze stałą realizacją swojej wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony.

B) KONKRETNE OSIĄGNIĘCIA W RAMACH WSPÓLNEJ POLITYKI BEZPIECZEŃSTWA I OBRONY (WPBIO)

Od 2003 r. Unia Europejska ma zdolność przeprowadzania operacji zarządzania kryzysowego dzięki temu, że państwa członkowskie dobrowolnie udostępniają jej w tym celu własne siły.

Odpowiedzialność za prowadzenie tych operacji spoczywa na szeregu organów polityczno-wojskowych: Komitecie Politycznym i Bezpieczeństwa (KPIB), Komitecie Wojskowym UE (EUMC), Komitecie ds. Aspektów Cywilnych Zarządzania Kryzysowego i Sztapie Wojskowym Unii

Europejskiej (SWUE). Organy te odpowiadają przed Radą i mają siedzibę w Brukseli.

To właśnie ten zestaw narzędzi jest istotą wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony. Dzięki niemu UE może realizować wyznaczone sobie zadanie – misje humanitarne i misje mające na celu przywrócenie lub utrzymanie pokoju. Przy organizacji tego rodzaju misji należy unikać powielania działań prowadzonych w ramach NATO, czego gwarancją są przyjęte przez NATO i UE uzgodnienia „Berlin plus”. Zgodnie z tymi uzgodnieniami Unia Europejska zyskała dostęp do środków logistycznych NATO (w zakresie wykrywania, komunikacji, dowodzenia i transportu).

Od 2003 r. Unia Europejska przeprowadziła 30 operacji wojskowych i misji cywilnych. W ramach pierwszej z nich oddziały UE zajęły miejsce sił NATO na terenie Bośni i Hercegowiny. Misje i operacje z ramienia UE prowadzone są lub były na trzech kontynentach. Należą do nich: misja EUFOR w Czadzie i Republice Środkowoafrykańskiej, operacja Atalanta przeprowadzona przez UE NAVFOR mająca na celu zwalczanie piractwa somalijskiego w Zatoce Adeńskiej, misja EULEX mająca na celu wsparcie Kosowa w zakresie trwałego zaprowadzenia praworządności oraz misja policyjna EUPOL w Afganistanie, mająca na celu wsparcie szkoleń afgańskiej policji.

Ponieważ technologia wojskowa staje się coraz bardziej nowoczesna, a tym samym coraz droższa, rządy państw członkowskich w coraz większym stopniu dostrzegają potrzebę współpracy w zakresie produkcji broni – szczególnie w kontekście obecnego usilnego dążenia do ograniczenia wydatków publicznych w celu przetrwania kryzysu finansowego. Ponadto jeżeli siły zbrojne państw UE mają prowadzić wspólne misje, ich systemy muszą być interoperacyjne, a ich wyposażenie musi spełniać odpowiednie normy. Dlatego też w czerwcu 2003 r., podczas posiedzenia w Salonikach, Rada Europejska podjęła decyzję o powołaniu Europejskiej Agencji Obrony (EAO) w celu wsparcia rozwoju możliwości wojskowych UE. Formalnie ustanowiono ją w 2004 r.

II. Polityka handlowa otwarta na świat

Jako potęga handlowa Unia Europejska ma duży wpływ międzynarodowy. Unia Europejska wspiera oparty na zasadach system Światowej Organizacji Handlu (WTO) liczącej 159 krajów członkowskich. System ten zapewnia określony poziom bezpieczeństwa prawnego i przejrzystości w prowadzeniu handlu międzynarodowego. WTO określa warunki, na jakich jej członkowie mogą się bronić przed nieuczciwymi praktykami, takimi jak stosowanie dumpingu (czyli sprzedaży po cenie poniżej kosztów produkcji), za pomocą którego eksporterzy konkurują z rywalami. Przewiduje również procedurę rozstrzygnięcia sporów pomiędzy kontrahentami.

Od 2001 r. na drodze negocjacji handlowych prowadzonych w ramach „rundy dauhańskiej” UE dąży do liberalizacji światowego handlu. Negocjacje te nie należą do łatwych, jednak UE jest przekonana, że w następstwie kryzysu

UE promuje otwarcie rynków i rozwój handlu w ramach wielostronnej Światowej Organizacji Handlu.

© Andy Aitchison/In Pictures/Corbis

finansowego i gospodarczego spadek aktywności gospodarczej w światowym handlu przeistoczyłby istniejącą recesję w całkowite załamanie.

Polityka handlowa UE jest ściśle powiązana z unijną polityką rozwoju. W ramach „ogólnego systemu preferencji” Unia dopuściła, aby większość produktów importowanych z krajów rozwijających się lub znajdujących się w fazie przejściowej miała dostęp do jej rynku na zasadzie beczłowej lub po preferencyjnych stawkach. Dla 49 najuboższych krajów świata ulgi są jeszcze większe. Eksport wszystkich produktów z tych krajów, z wyjątkiem broni, jest zwolniony z ceł na terenie Unii Europejskiej.

Unia Europejska nie posiada jednakże odrębnych umów handlowych ze swymi głównymi partnerami handlowymi wśród krajów rozwiniętych, jak USA czy Japonia. W przypadku tych krajów stosunki handlowe uregulowane zostały za pośrednictwem mechanizmów WTO, ale prowadzone są rokowania w sprawie umów dwustronnych. Unia Europejska rozwija handel z rosnącymi potęgami z innych części świata, poczynając od Chin i Indii aż po Amerykę Środkową i Południową. Umowy handlowe zawarte z tymi krajami przewidują również współpracę techniczną i kulturalną. Chiny stały się drugim co do znaczenia (po Stanach Zjednoczonych) partnerem handlowym UE i jej największym dostawcą importowanych towarów. (W 2012 r. ponad 17% towarów importowanych do UE pochodziło z Chin). Unia Europejska jest głównym partnerem handlowym Rosji i największym źródłem inwestycji zagranicznych w tym kraju. Oprócz handlu najważniejsze kwestie w relacjach UE–Rosja dotyczą spraw transgranicznych, takich jak bezpieczeństwo dostaw energii, a w szczególności gazu.

III. Afryka

Stosunki pomiędzy Europą a Afryką subsaharyjską mają długą historię. Zgodnie z traktatem rzymskim z 1957 r. ówczesne kolonie i terytoria zamorskie państw członkowskich zostały stowarzyszone ze Wspólnotą. Dekolonizacja, która rozpoczęła się we wczesnych latach sześćdziesiątych XX wieku, zmieniła tę relację – odtąd stowarzyszenie obejmowało państwa już suwerenne.

Umowa z Kotonu, podpisana w czerwcu 2000 r. w stolicy Beninu, była kolejnym krokiem w unijnej polityce rozwoju. Umowa ta, podpisana pomiędzy Unią Europejską a państwami Afryki, Karaibów i Pacyfiku (AKP), jest najdalej idącą i najbardziej ambitną umową o handlu i pomocy, jaka została kiedykolwiek zawarta pomiędzy krajami rozwiniętymi i rozwijającymi się. Umowa z Kotonu stanowiła kontynuację konwencji z Lomé, która została podpisana w 1975 r. w stolicy Togo i następnie podlegała licznym zmianom wprowadzanym w regularnych odstępach.

Umowa ta idzie znacznie dalej niż wcześniejsze, ponieważ przechodzi od stosunków handlowych opartych na dostępie do rynku do stosunków handlowych w szerszym znaczeniu tego pojęcia. Wprowadza również nowe procedury rozwiązywania problemów związanych z naruszaniem praw człowieka.

Unia Europejska udzieliła specjalnych koncesji handlowych najmniej rozwiniętym krajom, z których 39 jest sygnatariuszami umowy z Kotonu. Od 2005 r. kraje te mogą eksportować do UE praktycznie wszystkie produkty bez konieczności uiszczania ceł.

12. Przyszłość Europy

- ▶ „Europa nie powstanie od razu ani według z góry ustalonego planu: będzie powstawała poprzez konkretne realizacje, tworząc najpierw rzeczywistą solidarność”.
- ▶ To oświadczenie z 1950 r. jest nadal aktualne. A jakie wyzwania czekają Europę w najbliższych latach?

„Europa nie powstanie od razu ani według z góry ustalonego planu: będzie powstawała poprzez konkretne realizacje, tworząc najpierw rzeczywistą solidarność”. Zdanie to pochodzi ze słynnej deklaracji Roberta Schumana, który wygłosił je w dniu 9 maja 1950 r., dając początek projektowi integracji europejskiej. Dziś, sześćdziesiąt lat później, słowa te nadal nie straciły na znaczeniu. Solidarność między społeczeństwami i narodami europejskimi musi nieustannie dostosowywać się do nowych wyzwań wynikających ze zmian zachodzących na świecie. Utworzenie jednolitego rynku we wczesnych latach dziewięćdziesiątych XX wieku było niewątpliwie wielkim osiągnięciem, jednak nie można było na tym poprzestać. Aby rynek sprawnie funkcjonował, należało stworzyć euro – pojawiło się ono w 1999 r. W celu zarządzania euro i zapewnienia stabilności cen stworzono Europejski Bank Centralny, jednak kryzys finansowy w latach 2008–2009 i kryzys związany z zadłużeniem w 2010 r. ujawniły podatność euro na ataki światowych spekulantów. Oprócz EBC potrzebna jest koordynacja polityki gospodarczej poszczególnych krajów – znacznie ściślejsza niż dotychczasowa koordynacja zapewniana przez Eurogrupę. Powstaje zatem pytanie, czy UE będzie wkrótce układała plany prawdziwie wspólnego zarządzania gospodarką?

Wybitny twórca integracji europejskiej, Jean Monnet, zakończył w 1976 r. swoje pamiętniki słowami: „Suwerenne narody przeszłości nie są w stanie w dalszym ciągu rozwiązywać problemów teraźniejszości; nie mogą zapewnić sobie własnego postępu ani kontrolować własnej przyszłości. Sama Wspólnota jest jedynie etapem na drodze ku uporządkowanemu światu przyszłości”. Czy ze względu na obecny globalny wymiar gospodarki powinniśmy już potraktować Unię Europejską jako twór niemający większego znaczenia politycznego? A może należałoby raczej zadać sobie pytanie, w jaki sposób można wyzwolić pełny potencjał tkwiący w ponad pięciuset milionach Europejczyków dzielących takie same wartości i interesy?

Już wkrótce Unia Europejska może liczyć ponad 30 państw członkowskich różniących się znacznie pod względem historii, języka i kultury. Czy tak zróżnicowana rodzina narodów jest w stanie stworzyć wspólną politycznie „sferę publiczną”? Czy możliwe jest, aby jej obywatele wytworzyli w sobie poczucie „bycia Europejczykami”, jednocześnie pozostając głęboko przywiązani do własnego kraju, regionu i społeczności lokalnej? Może tak być, jeżeli tylko obecne państwa członkowskie pójdą za przykładem pierwszej Wspólnoty Europejskiej – Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali – która zrodziła się na zgliszczach, jakie pozostawiła po sobie II wojna światowa. Moralnym uzasadnieniem EWWiS była idea pogodzenia byłych wrogów i budowania pokoju między nimi. EWWiS była wierna zasadzie, zgodnie z którą wszystkie państwa członkowskie, niezależnie od wielkości, miały równe prawa i poszanowanie dla mniejszości.

Czy można kontynuować integrację europejską, utrzymując, że wszystkie państwa członkowskie UE i ich narody mają wspólne dążenia? A może przywódcy UE w większym stopniu będą korzystały z porozumień dotyczących „wzmocnionej współpracy”, zgodnie z którymi tworzone *ad hoc* grupy państw członkowskich mogą szybciej podążać w obranym przez siebie kierunku bez uczestnictwa pozostałych członków UE? Rosnąca liczba takich porozumień mogłaby doprowadzić do „Europy à la carte”, czy „Europy o zmiennej geometrii”, w której państwa członkowskie miałyby pełną swobodę wyboru w kwestii prowadzenia określonej polityki lub przynależenia do określonej instytucji. Takie rozwiązanie może wydawać się atrakcyjne ze względu na swoją prostotę, jednak obranie takiej strategii byłoby początkiem końca UE, która funkcjonuje na zasadzie przewidywania wspólnych interesów państw członkowskich zarówno w krótkiej, jak i długiej perspektywie. Unia Europejska oparta jest na idei solidarności – oznacza to dzielenie się zarówno kosztami, jak i zyskami. Solidarność oznacza posiadanie wspólnych zasad i strategii. Wszelkiego rodzaju zwolnienia i odstępstwa powinny mieć charakter wyjątku i powinny być krótkotrwałe. Wprawdzie niezbędne może okazać się czasem zastosowanie przepisów przejściowych i okresów stopniowego wprowadzania systemów, jednak solidarność upada, a wraz z nią korzyści płynące z tworzenia silnej i zjednoczonej Europy, jeżeli wszystkie państwa członkowskie nie stosują się do tych samych zasad i nie pracują w kierunku osiągnięcia tych samych celów.

Dzisiejsza współpraca Europejczyków przyniesie lepsze jutro.

Jednocześnie kryzys gospodarczy pokazał, że kraje, które stosują euro jako swoją walutę, znajdują się w szczególnej sytuacji zależności, która uczyniła z nich centralną grupę państw w UE.

Za sprawą globalizacji Europa musi konkurować nie tylko ze swoimi tradycyjnymi rywalami (Japonią i Stanami Zjednoczonymi), ale również z szybko wschodzącymi potęgami gospodarczymi, takimi jak Brazylia, Chiny i Indie. Czy w dalszym ciągu UE może ograniczać dostęp do jej jednolitego rynku w celu chronienia go przed naruszaniem unijnych norm środowiskowych i społecznych? Nawet gdyby tak postąpiła, nie sposób uciec przed brutalnymi realiami konkurencji międzynarodowej. Jedynym wyjściem jest osiągnięcie przez Europę statusu podmiotu liczącego się w skali globalnej, działającego jednomyślnie na scenie światowej i skutecznie dochodzącego swoich interesów poprzez mówienie wspólnie jednym głosem. Postęp w tym kierunku można osiągnąć jedynie poprzez dążenie do utworzenia unii politycznej. Przewodniczący Rady Europejskiej, przewodniczący Komisji oraz Wysoki Przedstawiciel Unii do Spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa muszą wspólnie tworzyć silne i konsekwentne przywództwo UE.

Jednocześnie UE musi bardziej zbliżyć się do swoich obywateli. Parlament Europejski, który z każdym nowym traktatem zyskuje coraz większe uprawnienia, jest wybierany bezpośrednio w powszechnych wyborach odbywających się co pięć lat. Jednak procentowy udział ludności, która faktycznie głosuje w tych wyborach, jest różny w poszczególnych krajach, a frekwencja jest często bardzo niska. Wyzwaniem dla instytucji UE i rządów poszczególnych państw członkowskich jest znalezienie lepszych sposobów informowania społeczeństwa i komunikowania się z nim (poprzez edukację, sieci organizacji pozarządowych itp.), co przyczyni się do wyłonienia się wspólnej europejskiej sfery publicznej, w ramach której obywatele UE mogą kształtować jej program polityczny.

Europa powinna również podejmować w sprawach międzynarodowych działania na miarę swojej wielkości. Znacząca siła UE leży między innymi w jej zdolności do szerzenia wartości europejskich poza jej granicami. Do wartości tych należą: przestrzeganie praw człowieka, stanie na straży zasad praworządności, ochrona środowiska i utrzymywanie norm społecznych w zakresie społecznej gospodarki rynkowej. Biorąc pod uwagę jej niedoskonałości, UE raczej nie może utrzymywać, że stanowi idealny model dla reszty ludzkości. Jednak inne regiony będą brać z niej przykład w takim stopniu, w jakim będzie odnosić sukcesy. Co można by uznać za sukces UE w nadchodzących latach? Zapewnienie równowagi w dziedzinie finansów publicznych. Rozwiązanie problemu starzenia się społeczeństwa, tak aby nie karać niezasłużenie kolejnego pokolenia. Znalezienie etycznych rozwiązań ogromnych wyzwań wiążących się z rozwojem nauki i technologii, a w szczególności biotechnologii. Zagwarantowanie bezpieczeństwa swoim obywatelom bez naruszania ich wolności. Jeżeli Europa osiągnie powyższe cele, zachowa szacunek, jakim jest obdarzana, i pozostanie źródłem inspiracji dla reszty świata.

Kalendarium integracji europejskiej

- 1950** **9 maja**
Robert Schuman, francuski minister spraw zagranicznych, przedstawia w swoim przemówieniu plan opierający się na pomysłe Jeana Monneta. Schuman proponuje połączenie zasobów węgla oraz stali należących do Francji i Niemiec w ramach nowej organizacji otwartej na członkostwo innych krajów europejskich.
- 1951** **18 kwietnia**
Sześć krajów zgromadzonych w Paryżu – Belgia, Francja, Luksemburg, Niderlandy, Republika Federalna Niemiec i Włochy – podpisuje Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Węgla i Stali (EWWiS). Traktat wchodzi w życie dnia 23 lipca 1952 r. na okres 50 lat.
- 1955** **1–2 czerwca**
Podczas konferencji w Mesynie ministrowie spraw zagranicznych sześciu krajów członkowskich EWWiS podejmują decyzję o rozszerzeniu integracji europejskiej na wszystkie sektory gospodarki.
- 1957** **25 marca**
Traktaty ustanawiające Europejską Wspólnotę Gospodarczą (EWG) i Europejską Wspólnotę Energii Atomowej (Euratom) zostają podpisane w Rzymie przez wymienione sześć krajów. Traktaty rzymskie wchodzi w życie dnia 1 stycznia 1958 r.
- 1960** **4 stycznia**
Z inicjatywy Zjednoczonego Królestwa w Sztokholmie zostaje podpisana konwencja o utworzeniu Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (ang. EFTA). Jej stronami są również niektóre kraje europejskie niebędące członkami EWG.
- 1963** **20 lipca**
W Jaunde zostaje podpisany układ o stowarzyszeniu pomiędzy EWG a 18 krajami afrykańskimi.
- 1965** **8 kwietnia**
Podpisany zostaje traktat łączący organy wykonawcze trzech Wspólnot (EWWiS, EWG i Euratom) i ustanawiający jedną Radę i Komisję. Wchodzi on w życie dnia 1 lipca 1967 r.
- 1966** **29 stycznia**
„Kompromis luksemburski”: po kryzysie politycznym Francja ponownie zajmuje swoje miejsce w Radzie. W zamian zyskuje potwierdzenie, że sprawy dotyczące „ważnych interesów narodowych” będą nadal przyjmowane jednogłośnie.
- 1968** **1 lipca**
Osiemnaście miesięcy przed przewidzianym terminem zniesione zostają cła na towary przemysłowe i wprowadzona zostaje wspólna taryfa celna.
- 1969** **1–2 grudnia**
Podczas szczytu w Hadze szefowie krajów EWG potwierdzają chęć dalszego pogłębienia integracji europejskiej.
- 1970** **22 kwietnia**
W Luksemburgu zostaje podpisany traktat umożliwiający Wspólnotom Europejskim zwiększenie finansowania przy wykorzystaniu „zasobów własnych” oraz rozszerzający kompetencje nadzorcze Parlamentu Europejskiego.

1973

1 stycznia

Dania, Irlandia oraz Zjednoczone Królestwo przystępują do Wspólnot Europejskich, zwiększając liczbę państw członkowskich do dziewięciu. W następstwie referendum Norwegia pozostaje poza Wspólnotami Europejskimi.

1974

9–10 grudnia

Podczas szczytu w Paryżu przywódcy polityczni dziewięciu państw członkowskich postanawiają, że będą się spotykać trzy razy do roku jako Rada Europejska. Zgadza się również na bezpośrednie wybory do Parlamentu Europejskiego oraz na utworzenie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

1975

28 lutego

EWG oraz 46 państw Afryki, Karaibów i Pacyfiku (AKP) podpisują w Lomé konwencję (Lomé I).

22 lipca

Podpisany zostaje traktat nadający Parlamentowi Europejskiemu większe kompetencje budżetowe i ustanawiający Europejski Trybunał Obrachunkowy. Wchodzi on w życie dnia 1 czerwca 1977 r.

1979

7–10 czerwca

Odbywają się pierwsze bezpośrednie wybory 410 członków Parlamentu Europejskiego.

1981

1 stycznia

Grecja staje się 10. państwem członkowskim Wspólnot Europejskich.

1984

14 i 17 czerwca

Odbywają się drugie bezpośrednie wybory do Parlamentu Europejskiego.

1985

7 stycznia

Jacques Delors zostaje przewodniczącym Komisji (1985–1995).

14 czerwca

Podpisany zostaje Układ z Schengen, który zakłada zniesienie kontroli na wewnętrznych granicach Wspólnot Europejskich.

1986

1 stycznia

Hiszpania i Portugalia przystępują do Wspólnot Europejskich, zwiększając liczbę państw członkowskich do 12.

17 i 28 lutego

W Luksemburgu i w Hadze zostaje podpisany Jednolity akt europejski. Wchodzi on w życie dnia 1 lipca 1987 r.

1989

15 i 18 czerwca

Odbywają się trzecie bezpośrednie wybory do Parlamentu Europejskiego.

9 listopada

Upada mur berliński.

1990

3 października

Zjednoczenie Niemiec.

- 1991** **9–10 grudnia**
Rada Europejska zgromadzona w Maastricht przyjmuje Traktat o Unii Europejskiej. Stanowi on podstawę wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa, ściślejszej współpracy w dziedzinie wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych oraz utworzenia unii gospodarczej i walutowej, łącznie z wprowadzeniem wspólnej waluty.
- 1992** **7 lutego**
W Maastricht zostaje podpisany Traktat o Unii Europejskiej. Wchodzi on w życie dnia 1 listopada 1993 r.
- 1993** **1 stycznia**
Zostaje utworzony jednolity rynek.
- 1994** **9 i 12 czerwca**
Odbywają się czwarte bezpośrednie wybory do Parlamentu Europejskiego.
- 1995** **1 stycznia**
Austria, Finlandia i Szwecja przystępują do Unii Europejskiej, która w wyniku tego liczy już 15 członków. W następstwie referendum Norwegia pozostaje poza Unią Europejską.
- 23 stycznia**
Komisja Europejska rozpoczyna swoje urzędowanie pod przewodnictwem Jacques’a Santera (1995–1999).
- 27–28 listopada**
W Barcelonie zbiera się konferencja eurośroziemnomorska, która daje początek stowarzyszeniu pomiędzy UE a krajami południowego wybrzeża Morza Śródziemnego.
- 1997** **2 października**
Zostaje podpisany traktat z Amsterdamu. Wchodzi on w życie dnia 1 maja 1999 r.
- 1998** **30 marca**
Rozpoczyna się proces przystąpienia obejmujący nowe kraje kandydujące – Cypr, Maltę i 10 krajów Europy Środkowo-Wschodniej.
- 1999** **1 stycznia**
Jedenaście krajów UE przyjmuje euro, które zostaje wprowadzone na rynkach finansowych, zastępując waluty krajowe w transakcjach bezgotówkowych. Europejski Bank Centralny (EBC) przejmuje odpowiedzialność za politykę pieniężną. W dniu 1 stycznia 2001 r. Grecja staje się 12. krajem strefy euro.
- 10 i 13 czerwca**
Odbywają się piąte bezpośrednie wybory do Parlamentu Europejskiego.
- 15 września**
Komisja Europejska rozpoczyna swoje urzędowanie pod przewodnictwem Romano Prodiego (1999–2004).
- 15–16 października**
W Tampere Rada Europejska podejmuje decyzję o utworzeniu europejskiej przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości.

2000**23–24 marca**

Rada Europejska zgromadzona w Lizbonie opracowuje strategię mającą na celu zwiększenie poziomu zatrudnienia w UE, modernizację gospodarki i wzmocnienie spójności społecznej w ramach gospodarki opartej na wiedzy.

7–8 grudnia

W perspektywie rozszerzenia Unii Rada Europejska zgromadzona w Nicei osiąga porozumienie w sprawie treści nowego traktatu zmieniającego system podejmowania decyzji. Przewodniczący Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej i Komisji Europejskiej uroczystie ogłaszają przyjęcie Karty praw podstawowych Unii Europejskiej.

2001**26 lutego**

Zostaje podpisany traktat z Nicei. Wchodzi on w życie dnia 1 lutego 2003 r.

14–15 grudnia

Rada Europejska zgromadzona w Laeken przyjmuje deklarację w sprawie przyszłości Unii. Otwiera ona drogę przyszłym reformom w UE oraz umożliwia powołanie Konwentu (pod przewodnictwem Valérego Giscarda d'Estaing) mającego za zadanie opracowanie Konstytucji dla Europy.

2002**1 stycznia**

Banknoty i monety euro zostają wprowadzone do obiegu w 12 krajach strefy euro.

2003**10 lipca**

Konwent w sprawie przyszłości Europy kończy prace nad projektem Konstytucji dla Europy.

2004**1 maja**

Cypr, Estonia, Litwa, Łotwa, Malta, Polska, Republika Czeska, Słowacja, Słowenia i Węgry przystępują do Unii Europejskiej.

10 i 13 czerwca

Odbywają się szóste bezpośrednie wybory do Parlamentu Europejskiego.

29 października

Dwudziestu pięciu szefów państw lub rządów podpisuje w Rzymie Konstytucję dla Europy.

22 listopada

Komisja Europejska rozpoczyna urzędowanie pod przewodnictwem José Manuela Barroso.

2005**29 maja i 1 czerwca**

Podczas referendum we Francji wyborcy odrzucają unijną Konstytucję. Trzy dni później „nie” Konstytucji mówią wyborcy w Niderlandach.

3 października

Rozpoczynają się negocjacje akcesyjne z Turcją i Chorwacją.

2007**1 stycznia**

Bułgaria i Rumunia przystępują do Unii Europejskiej. Słowenia staje się 13. krajem strefy euro.

13 grudnia

Zostaje podpisany traktat lizboński.

- 2008** **1 stycznia**
Cypr i Malta stają się 14. i 15. krajem strefy euro.
- 2009** **1 stycznia**
Słowacja staje się 16. krajem strefy euro.
- 4–7 czerwca**
Odbywają się siódme bezpośrednie wybory do Parlamentu Europejskiego.
- 2 października**
W wyniku referendum przeprowadzonego w Irlandii traktat lizboński zostaje zatwierdzony.
- 1 grudnia**
Traktat lizboński wchodzi w życie.
Herman Van Rompuy zostaje przewodniczącym Rady Europejskiej.
Catherine Ashton zostaje Wysokim Przedstawicielem Unii do Spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa.
- 2010** **9 lutego**
Parlament Europejski aprobuje nowy skład Komisji Europejskiej, na której przewodniczącym po raz drugi wybrano José Manuela Barroso.
- 9 maja**
Zostaje utworzony pierwowzór Europejskiego Mechanizmu Stabilności w wysokości 750 mld euro. Jest to jeden z wielu kroków mających na celu pomóc Europie przejść przez kryzys gospodarczy i finansowy.
- 2011** **1 stycznia**
Estonia staje się 17. krajem strefy euro.
- 2012** **2 marca**
Dwadzieścia pięć państw UE podpisuje Traktat o stabilności, koordynacji i zarządzaniu w unii gospodarczej i walutowej. Wchodzi on w życie dnia 1 stycznia 2013 r.
- 2013** **1 lipca**
Chorwacja przystępuje do Unii Europejskiej.
- 2014** **1 stycznia**
Łotwa staje się 18. krajem strefy euro.
- 22–25 maja**
Odbywają się ósme bezpośrednie wybory do Parlamentu Europejskiego.
- 2015** **1 stycznia**
Litwa staje się 19. krajem strefy euro.

Kontakt z UE

PRZEZ INTERNET

Informacje o Unii Europejskiej we wszystkich urzędowych językach Unii Europejskiej są dostępne w portalu Europa: www.europa.eu

OSOBIŚCIE

Na obszarze całej Unii Europejskiej znajdują się setki lokalnych centrów informacyjnych UE. Adres najbliższego centrum informacyjnego można znaleźć na stronie internetowej: www.europedirect.europa.eu

TELEFONICZNIE LUB E-MAILEM

Europe Direct to serwis udzielający odpowiedzi na pytania dotyczące Unii Europejskiej. Można się z nim skontaktować, dzwoniąc na bezpłatną infolinię: **00 800 6 7 8 9 10 11** (niektórzy operatorzy telefonii komórkowej nie umożliwiają połączeń z numerami 00 800 lub pobierają za nie opłaty) lub na płatną infolinię dla osób dzwoniących spoza UE: **+32 22999696** albo wysyłając e-mail ze strony internetowej: www.europedirect.europa.eu

PUBLIKACJE NA TEMAT UE

Dostęp do publikacji na tematy unijne za jednym kliknięciem – na stronie księgarni UE: www.bookshop.europa.eu

Informacje oraz broszury na temat Unii Europejskiej w języku polskim można także otrzymać w następujących miejscach:

PRZEDSTAWICIELSTWA KOMISJI EUROPEJSKIEJ

Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej w Polsce

ul. Jasna 14/16a
00-041 Warszawa
POLSKA/POLAND
Tel. +48 225568989
E-mail: comm-rep-poland@ec.europa.eu
Internet: <http://ec.europa.eu/polska>
Facebook: [/komisjaeuropejska](https://www.facebook.com/komisjaeuropejska)
Twitter: [/EUinPL](https://twitter.com/EUinPL)
YouTube: [/komisjaeuropejska](https://www.youtube.com/komisjaeuropejska)
Pinterest: [/UEwPolsce](https://www.pinterest.com/UEwPolsce)

Przedstawicielstwo Regionalne Komisji Europejskiej we Wrocławiu

50-052 Wrocław
POLSKA/POLAND
Tel. +48 713240909
E-mail: comm-rep-pl-wroclaw@ec.europa.eu
Internet: <http://ec.europa.eu/polska>

BIURA INFORMACYJNE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO

Biuro informacyjne w Polsce

ul. Jasna 14/16a
00-041 Warszawa
POLSKA/POLAND
Tel. +48 225952470
E-mail: epwarszawa@europarl.europa.eu
www.europarl.pl

Biuro Informacyjne Parlamentu Europejskiego we Wrocławiu

ul. Widok 10
50-052 Wrocław
POLSKA/POLAND
Tel. +48 71 3376363
E-mail: epwroclaw@europarl.europa.eu

Ośrodek Debaty Międzynarodowej MSZ

ul. Krucza 38/42
00-512 Warszawa
POLSKA/POLAND
Tel. +48 22 4555454
E-mail: odm@msz.gov.pl
Internet: www.odm.gov.pl

Przedstawicielstwa i biura Komisji i Parlamentu znajdują się we wszystkich państwach Unii Europejskiej. Delegatury Unii Europejskiej rozmieszczone są także w innych częściach świata.

Unia Europejska

Państwa członkowskie Unii Europejskiej (2014)

Kraje kandydujące i potencjalni kandydaci

Europa w 12 lekcjach

Czemu służy Unia Europejska? Dlaczego i w jaki sposób została stworzona? Jak funkcjonuje? Czego już dokonała dla swoich obywateli i jakie nowe wyzwania przed nią stoją?

Czy w erze globalizacji Unia może skutecznie rywalizować z innymi wielkimi gospodarkami, utrzymując przy tym swoje standardy społeczne? Jaka będzie rola Europy na scenie światowej w nadchodzących latach? Gdzie sięgną granice UE? Jaka przyszłość czeka euro?

Oto niektóre z pytań, na które stara się odpowiedzieć ekspert UE, Pascal Fontaine, w niniejszym wydaniu swojej popularnej broszury *Europa w 12 lekcjach*. Pascal Fontaine jest byłym asystentem Jeana Monneta i profesorem Institut d'Études Politiques w Paryżu.

